

IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ

Felelős szerkesztő: Stern Ábrahám.

Megjelenik minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 4 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Györi Adolf egyesületi pénztárhoz, VI. Eötvös-utca 6. szám, küldendők. A szerkesztőség címe: VII., Wesselényi-utca 44.

Tartalom: A könyvstatisztika tanulságai. Irta: Bárd Rezső. — Új eszmék és törekvések a pedagógia terén. Irta: Döri S. Zsigmond. — A tanító rajzkészsége. Irta: Rózsa Ignác. — Kisebb közlemények. Közlik; Pintér Zsigmond és Rózsa Ede. — Egyesületi élet. — Nekrológok. — Könyvismertetések. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek. — Közgazdaság — Hirdetések.

A könyvstatisztika tanulságai.

Néhány komoly szó tagtársainkhoz.

„Sajnosan kell konstatálnunk, hogy tankönyvkiadványaink még mindig nagy veszedelemben forognak, s ezt a veszedelmet épen maga a tanítóság nem segít elég erélyesen elhárítani. Még ma sem él teljesen a zsidó tanítóságban annak tudata, hogy az egyesületünkhöz való tartozás azt az erkölcsi kötelességet rója minden tanítóra, hogy zsidó iskolában és a felekezeti hitoktatás terén, kiki a maga helyén, a mi kiadványaink bevezetéseért küzdjön; még ma is vannak szerte az országban egyesületi tagok, akik maguk szolgáltatják annak a fejszének a fáját, melynek fejével legvitálisabb érdekeinket támadják. Még ma is akadnak egyesek, akik megfélemlítve a közösség követelményeiről, önértékük pillanatnyi kielégítése végett gyakran a szülők, de minden esetben a felekezeti oktatás érdekeinek és ezzel az egyesületnek is rovására konkurrens vállalatokat támogatnak. Minden egyes tanítónak résen kell tehát állania és az ilyen erkölcstelenség ellen töle telhető erővel küzdenie, kartársi szeretettel és a meggyőzés erejével a jóakaratu tévedők ellen, de a céltudatos cselekvés energiájával a szándékos kötelességmulasztással szemben.”

Ezt írta elnökünk, Stern Ábrahám, „A közel jövő feladatai” címmel lapunk 1907. októberi számában megjelent programjában. És ennek a kijelentésnek minden szava szomorú beigazolást nyert a könyveink elterjedésének kipuhátolására szétküldött statisztikai ívek tanulságai által. Szomorúak és egyúttal megdöbbentők e tanulságok. Számszerű statisztikát fogunk legközelebb közölni arról, hogy 31 kiadványunkat hazánk körülbelül 450 zsidó iskolájában hol használják. De az eddig beérkezett ívekből már most is igen lesújtó következtetéseket vonhatunk.

Gyűléseinken és cikkeinkben, személyes érintkezéskor és összejöveteleken, szóval és írásban két évtized óta buzdítjuk tagtársainkat és velünk együtt a

zsidó tanítóság vidéki vezetői: a teljes választmány tagjai, a fiókkörök elnökei és titkárai, hogy könyveinket vezessék be iskolájukba. Felvilágosítjuk őket, hogy e könyvek, melyek direkt a zsidó iskolák számára készültek, az egyedüli hazai elemi iskolai tankönyvek, melyek a zsidó felekezeti iskola speciális viszonyait figyelembe veszik. Illetékes bírálatokkal, tényekkel és nyilatkozatokkal kimutatjuk és bizonyítjuk, hogy könyveink kiválóak, a gyakorlatban kitűnően beváltak, az azóta megjelent tankönyveknek mintául szolgáltak, hogy a Tanterv és Utasítás követelményeinek minden tekintetben megfeleljenek, hogy mind tartalmuknál, mind módszeres feldolgozásuknál és külső kiállításuknál fogva vetekedhetnek a magyar könyvpiac legjobb tankönyveivel. Rámutatunk arra, hogy tankönyvkiadói vállalatunk egyesületünk anyagi megerősödésének legbőségesebb kútforrása, hogy egyesületünk a mindinkább fokozódó igényekkel szemben évről-évre kimélyített és kibővített humanistikus tevékenységét csak úgy folytathatja, az alapszabályszerű kötelezettségeken kívül vállalt anyagi köteleességeknek csak úgy felelhet meg, *ha nem lesz hazánkban egy zsidó iskola sem, hol könyveinket nem használják, ha nem lesz egyetlen zsidó tanító sem, ki könyveinket használva, hozzá ne járuljon állandó évi jövedelmünk gyarapításához.* A múlt évi adatgyűjtés szomorú tapasztalatai után az egész országra kiterjedő akciót indítottunk. Lapunkban rámutattunk ez adatgyűjtés megdöbbentő eredményeire és minden iskolához kérő és felvilágosító köriratot intéztünk, minden befolyásosabb tagtársunkhoz a helyzetet és annak végzetes következményeit feltáró levelet küldtünk. S az eredmény mi? Csekély, nagyon csekély változással ott vagyunk, ahol eddig voltunk. Még mindig vannak hazánkban izr. felekezeti iskolák, még olyanok is, hol a tanító rendes tagunk, *ahol egyetlen egy tankönyvünk sincs bevezetve.* Sok, igen sok azoknak a zsidó iskoláknak a száma, ahol egy-két kiadványunk van csak bevezetve és a 450 zsidó iskolának nagyon is kisebb felét teszik azok a zsidó iskolák, hol mindazok a könyveink be vannak vezetve, melyek az iskola helyi viszonyainak megfelelnek.

És micsoda könyveket használnak a mieink helyett! Ósdi, elavult, a lomtárból kikotorászott könyveket, melyek felett a pedagógia már évtizedekkel ezelőtt napirendre tért, keresztény szellemű tankönyveket, ***külföldön megjelent*** imakönyveket és bibliákat, illetékes bírálók véleménye szerint selejtes, pedagógiailag rossz tankönyveket, a gyakorlatban be nem vált és azért a kereskedők raktáraiban porladó könyveket. És még az a mentségük sincs, hogy e könyvek olcsóbbak, mert hiszen tudvalevő dolog, hogy a mi könyveink bolti ára mérsékelt, semmiesetre sem drágább, mint a többi hasonló hazai elemi iskolai tankönyvé.

Nem szívesen írjuk meg, de e tényeket látva, *Stern* Abrahám elnök szavaival kell élnünk és „szándékos kötelességmulasztást” kell feltételeznünk. Mert a jóakaratu tévedést, a gondatlan nemtörődömséget ennyi felvilágosítás után, szóval és írásban történt annyi — 20 év óta szakadatlanul folyó — kapacitálás után, egynémely ritka kivételes esettől eltekintve, nem lehet okul, mentségül elfogadni. De nem szolgálhat mentségül az a sokszor felhozott érvelés sem, hogy nem mindig a tanítón, hanem a helyette rendelkező iskolaszéken, rabbin, hitk. előljáróságán mulott, hogy könyveink nem lettek beve-

zelve. Nem mentség ez sem, mert mi számtalanszor kértük tagtársainkat, hogy jelentsék ezt nekünk és egyuttal mindazokat a speciális viszonyokat is, melyek könyveink bevezetését gátolják és mi majd átiratban fordulunk a hitk. előjáróságokhoz, hol könyveink be nem vezetése ezeken múlt, vagy mindenképpen azon leszünk, hogy megszüntessük azokat a gátló helyi okokat, melyek könyveink használatának útját állják.

Szomorú világot vetnek e tények a zsidó tanítóságnak sokszor magasztalt közérzületére, a testületi érdekeket szolgáló lelkes buzgóságára, a közös célokért áldozni tudó, sokszor dicsért önzetlenségére. Mintha a régi zsidó tanítói gárda tömeges kidöltével e nemes eszmék, ez erkölcsi nagy erők is kiveszöben volnának. Pedig ezek az erkölcsi erők alapozták meg és virágoztatták fel egyesületünket, ezek juttatták mindenkor diadalra törekvéseinket és ezekre az erőkre ma az egész zsidó tanítóságnak és a zsidó iskolának még inkább szüksége van, mint valaha.

Ez erkölcsi szempontok mellett e tényeknek még esetleges anyagi következményeit is meg kell világítanunk. Egyesületünk közgyűlései az alapszerű kötelezettségeken kívül csak azért statuáltak újabb és újabb jótékonyági intézkedéseket, mert feltételezték, hogy a kiadványokból folyó tiszta jövedelem évről-évre gyarapodni fog és ez fedezni fogja ez újabb kiadásokat. Ma úgy áll a helyzet, hogy nemcsak e gyarapodásra nem számíthatunk, de folytonos esökkenéstől kell tartanunk. Emellett az alapszabályszerű kötelezettségek, különösen az özvegyi segélyek, az utolsó években oly nagy terheket rónak egyesületünkre, hogy azok a legközelebbi jövőben a háztartás egyensúlyát felbillenthetik. Már pedig egyesületünknek egész vagyonával, minden anyagi erejével *és teljes jövedelmével* elsősorban az alapszabályszerű kötelezettségek: az özvegyi segélyek és betegsegélyek fedezéséről kell gondoskodnia.

Ezzel a helyzettel szemben egyesületünk vezetőségének kötelessége határozottan, céltudatosan és erélyesen eljárni. Mindenekelőtt a kapacitálás, a meggyőzés és felvilágosítás nehéz munkáját az eddiginél még szélesebb mederben kell folytatnia, addig, míg könyveinket minden zsidó iskolában be nem vezetik, vagy míg meg nem győződünk véglegesen arról, hogy ezzel az indolenciával és szándékos kötelességmulasztással szemben tehetetlenek vagyunk. Tudomásunk van róla, hogy az utolsó elnökségi ülés oly többféle, újabb intézkedésnek gyors és erélyes keresztülvitelét határozta el, melyekkel könyveink további terjedését célozza, azzal az eltökélt szándékkal, hogy ez akcióját éveken át törhetetlen eréllyel fogja folytatni.

De ez intézkedéseken kívül mi szükségesnek tartjuk — és ebben véleményünket osztja az egész elnökség és a közp. választmány tulnyomó többsége — hogy a tapasztalt szándékos kötelességmulasztással szemben megtorló vagy megelőző rendszabályokat is alkalmazzunk. A közp. választmánynak és vele együtt a teljes választmánynak és a közgyűlésnek határozatilag mielőbb ki kell mondania, hogy az alapszabályszerű illetményeken: az özvegyi segélyen és rendes betegsegélyen kívül, rendkívüli segélyt, fürdő-segélyt, ösztöndíjat vagy kiházásítási segélyt, vagy bármely más pályázat útján odaitelendő alapítványi segélyt csak oly *rendes tag kaphat, ki iskolájában a helyi viszonyoknak*

megfelelő kiadványainkat használja. Nem fog ez a rendszabály senkinek sem tulkevénynek feltűnni, ha rámutatok pl. oly esetre — nomina sunt odiosa —, hogy egyik tagtársunk már az árvasegélyen kívül, majd minden pályázati és alapítványi segélyben részesült, és a kapott segélyek összege tekintetében rekordot ért el és iskolájában *egyetlen könyvünket sem használja.* (Amit persze eddig nem tudunk, és az eddigi gyakorlat szerint csak a tanulógyermekek ösztöndíjpályázatánál vettünk figyelembe.)

A könyvterjesztés akciójának folytatásán kívül igenis szükségünk van ez erélyes intézkedésre is, mert különben hovatovább odajutunk, hogy az alapszabályszerű kötelezettségek biztosítása céljából előterjesztést kell majd tennünk a legközelebbi közgyűlésnek, hogy a rendkívüli segélyeket és a nem tagok segélyezését redukálja a minimumra, a fürdő-segélyeket és ösztöndíjakat pedig, melyek tisztán a könyvjödelemből fedeztetnek, törölje el egészen.

A könyvstatisztika eredménye ilyenek mutatja nekünk a helyzetet. Nem szépítettük a dolgot, de nem is rajzoltunk túlsötéten. Bár megszívlelnék e tanulságokat mindazok a tagtársak, kik tehetnek róla. A vezetőségnek akcióját pedig nemcsak helyeselnünk kell, hanem mindegyikünk siessen támogatására saját kis körében mindazon eszközökkel, amelyek e tekintetben csak rendelkezésünkre állnak.

Végezetül pedig hadd idézzük a lapunk mult évi májusi számában közölt, e tárgyban írt cikkünknek konkluzióját:

„A mai kor a gazdasági erők küzdelmének kora. Nekünk tanítóknak is tehát gazdasági erőket kell gyarapítanunk; gazdasági téren épp oly egyetértést és együttműködést kell kifejtenuk, mint szellemi téren. Egyesületünk gazdasági ereje pedig könyvkiadványainkban van. Ezt szívlelje meg minden zsidó tanító.

Bárd Rezső.

Új eszmék és törekvések a pedagógia terén.

Második közlemény.

2. Individuális és szociális pedagógia.

(Folytatás.)

Ha összevetjük a két szélsőséges irány felsorolt képviselőinek felfogását, Zillert kivéve, nem találunk oly merev ellentéteket, melyek áthidalhatók ne volnának. Az individuális pedagógia képviselői mindnyájan elismerik a szociális mozzanatok figyelembe vételének szükségességét, viszont a szociálpedagógusok sem mulasztják el, hogy alkalomadtán az egyéni nevelés fontosságát is hangsúlyozzák. A két irányról, mint ellentétekről csak annyiban szólhatunk, amennyiben a nevelés céljainak kitűzésében és a nevelés menetének tervszerűségében, az egyiknek vagy másiknak tulajdonítunk nagyobb értéket és több befolyást.

A gyakorlati nevelésben azonban a két felfogás összeegyeztetésére kell törekednünk, anélkül hogy az egyiknek rovására a másiknak akarnánk előnyt biztosítani. A nevelésnek feladata nem lehet más, minthogy minden gyermeket a maga egyéni vonásainak helyes kifejlesztésével alkalmassá tegyünk arra, hogy képességeit és tehetségét az emberi közösség javára kifejthesse. Míg a gyermek fiatalabb, több alkalom nyílik egyéni vonásainak megismeré-

sére és irányítására; érettebb korban könnyebben értethető meg magával a gyermekkel is, hogy egyéni vonásainak megőrzésével a létező társadalmi közösségekhez kell simulnia. Így a nevelés az ifjabb években inkább individuális színezetet fog nyerni, mely a későbbi években fokozatosan társadalmivá fejleszthető.

Jelent-e ez a látszólagosan teoretikus vita valamit a pedagógiai gyakorlat számára? Mire fogja sarkalni a tanítót ezen ellentétes felfogások egyike és mire a másika? Egész tanításunk anyaga és a részletek feldolgozása attól függ, hogy mely álláspontra helyezkedünk. Az individuális pedagógusok, főként a Herbart—Ziller iskola hívei felfogásuknak megfelelően a történelmi és irodalmi anyagokban látják a tanítás anyagának legfontosabb részeit, melyek mellett a természettudományok csak másodrendű szerepet játszanak. Figyelmüket inkább a múltra irányítják, amelynek megállapodottsága az erkölcsi nevelés céljaira alkalmasabb anyagokkal szolgál, mint a jelen vagy a jövő, ahol még minden kiforratlan és megtévesztésekre szolgáltat alkalmat.

Szerintük a jelent csak úgy érthetjük meg, ha a múlt fokozatos fejlődését kísérjük figyelemmel. A kulturhistóriai fokozatok a mesék naiv világából az ősatyák, a zsidókirályok, az új testamentum szellemén át csak a reformációig vezetnek. Nyolc évig kell tehát az ifjúságnak az iskola levegőjét szívnia, míg az újkor elejére jut. Hol van még ettől a múlt század a maga forrongó eszméivel, gondolataival és gazdag kulturájával, hogy a mi századunkat, tehát magát az életet, amelyben az ifjúság él, ne is említsük? A távoli múlt világából is inkább csak olyan anyagok kerülnek a tanítás középpontjába, amelyek az erkölcsvallási nevelés szolgálatában állanak, tehát első sorban a biblia, az egyház- és a világtörténet alkalmas fejezetei. S ha a mi korunk tanítási terveit vizsgáljuk, bármely iskolanemre terjesztjük is ki figyelmünket, azt látjuk, hogy az irodalmi és történelmi anyagok még ma is túlsúlyban vannak a természettudományiak felett, noha nem tagadható, hogy már a múlt évtizedekhez képest is óriási fejlődést észlelhetünk ez irányban.

A szociálpedagógusok kevesebb képzőértéket tulajdonítanak a vallási és történelmi anyagoknak, hiszen láttuk, hogy Herbert Spencer az egészségtant tartja az oktatás legfontosabb tárgyának. Figyelmüket inkább a forrongó jelenre irányítják, sőt merész fantáziával a jövőbe is pillantanak. Az individuálispedagógusok konzervativizmusával bizonyos ideges kapkodást árulnak el, ami nyilván a modern eszméknek kiforratlanságában és folytonos hullámzásában leli magyarázatát.

A helyes pedagógiai gyakorlat a középúton keresi és találja az igazságot. A múlt tanulságait nem fogja elmellőzni, mert ha eltekintenénk is attól a gazdag kincses bányától, melyet azok a művelődés minden ágaiban tanítási anyagul kínálnak és azoktól a nagy ethikai értékektől, melyet azok képviselnek, a jelent valójában meg sem ismerhetjük, ha az egyes eszmék és törekvések történelmi fejlődésére és kialakulására vissza nem pillantunk. A tanítás folyamán nem felejtheti azonban magát soká a múltak ködös világában, mert úgy könnyen megeshetik, hogy az ifjú vagy leány iskolai elhagyásával, az életbe lépve, úgy érezné magát, mint a siketnéma a hangversenyteremben, aki az emberi arcokon a zene hatásának kifejezését látja, de lelkét a hangok összhangjából fakadó felemelő érzések át nem hatják. Szívesen vesz fel ezért a tanítás anyagai közé történelmi és irodalmi anyagokat, sőt első helyre helyezi azokat; de a részleteket gondosan megválogatja és folytonos kapcsolatba hozza azokat korunk eszméivel és felfogásával. Széles teret enged a modern természet-, sőt az ifjúság érettségéhez képest a társadalmi tudományoknak is, hogy ilyen módon szerves kapcsolatba hozza a múltat a jelennel, a legmagasabb erkölcsi célt a gyakorlatiasság és hasznosság követeléseivel.

A tanítóra ez irányban fontos feladatok hármlanak. Az individuális-

pedagógia eszméje kötelességévé teszi, hogy a gyermek egyéniségével megismerni törekedjék; hogy testi-, szellemi- és erkölcsi életének fejlődését minden életkorban figyelemmel tudja kísérni, mert ha a nevelés céljai és feladatai, amint láttuk az idővel és a korról meg is változnak, a gyermek egyénisége legalább főbb vonásaiban időtlen időig változatlan marad, még ha azon csekély változásokat figyelembe is vesszük, melyek öröklés és alkalmazkodás eredményei gyanánt mutatkoznak.

Két út is áll a tanító rendelkezésére a gyermek egyéniségének megismerésére és irányítására: az egyik elméleti a másik gyakorlati. Az első kötelességévé teszi, hogy azon műveket és dolgozatokat, melyek a gyermek egyéniségéről és fejlődésének menetéről beszámolnak, megismerni törekedjék. S ez nem is oly nehéz feladat, mert alig van már ma modern pedagógiai tankönyv vagy folyóirat, amely ilyen kérdésekkel ne foglalkoznék. Második kötelessége, és ez eredményeiben talán még értékesebb, hogy bizonyos tervszerűséggel maga is megfigyelje a fejlődő ifjúságot. Ez közelebb hozza majd a tanítót a gyermekhez; nevelői munkásságát kedvesebbé, de egyúttal eredményesebbé is fogja tenni. Az iskolai hatóságok feladata volna a megfigyeléseket irányító szempontok összeállítása, természetesen mindezt a legnagyobb óvatossággal és bölcs mérséklettel, nehogy megtörténhessen az a kuriózum, amit buzgalmában egy vidéki tanfelügyelő óhajtott, aki kb. 80 rubrikából álló táblázatot állított össze s ezeknek pontos kitöltését és statisztikai feldolgozását ajánlotta. Ha valamely lelkes tanító előjárója kétségen kívül nemes intenciókból fakadó, de túlzásaiban határt nem ismerő óhajait teljesíteni akarná, akár egyebet se tegyen a tanítási idő folyamán, mint adatokat gyűjtsön, tabellákat készítsen és kétes értékű statisztikákat csináljon.

A szociális pedagógia eszméje is támaszt igényeket a tanítóval szemben. A tanítónak meg kell ismerkednie a modern szociológia legfontosabb kérdéseivel, annyival is inkább, mert ezeknek elsajátítására a tanítóképzőben a legcsekélyebb mértékben sem nyílt alkalma.

A szociológiai ismeretek meg fogják óvni attól, hogy tetszetős, de valójában meg nem értett jelszavaktól vezéreltesse magát, s hogy szélső irányzatok folyton változó hipotéziseit tündöklő igazságok gyanánt lássa. Elég gazdag ezen a téren ma már a magyar tudományos irodalom is akár összefoglaló művekben, akár pedig egyes vezető kérdéseket tárgyaló monografiákban. Közülök néhánynak áttanulmányozása a tanító feltétlen kötelességei közé tartozik, ha nemes hivatásának magaslatára óhajtott emelkedni. A szociológiai ismereteknek azonban a tanítási gyakorlatban is nagy hasznát látja a tanító, mert a tanítási anyagok egyes részleteit, ilyképen bármely tárgy keretében is, érdekes, tanulságos és a gyermek jövő életére kiható, hasznos eszmékkel és gondolatokkal tudja majd kiegészíteni.

Ha már most ezen ellentétes álláspontok szempontjából összehasonlítjuk a szülei házat és az iskolát, úgy azt látjuk, hogy a gyermek egyéni vonásainak kifejtésére és az egyén harmonikus kiművelésére a szülői ház alkalmasabb milieu, mint az iskola; másrészt azonban ez utóbbi a szociális érzés kifejlődésének leghathatósabb tényezője. Az együttélés szükségességét már a szülei házban is érzi a gyermek, ha testvérei vannak és nem egyedül, hanem egyívásuak között nő fel. Az egyetlen gyermek legjellemzőbb hibája az *önzés*. Testvérek háttérbe nem szorítják, a szülők szeretetében és odaadó gondoskodásában nem kell másokkal osztozkodnia s ezen körülmények logikai szükségességével a saját énjére vonatkozó képzetkör megszükitésére vezetnek.

Az egyetlen gyermek mitsem tud megosztott szeretetről, ő sohasem gondol arra, hogy az anya egy másik gyermeket is szívéhez szoríthat és talán nálánál jobban szerethet, ő csak a maga személyét látja mindenütt és mindenken, melynek az egész környezet szolgálatkészen hódol. Így nem

csodálható, ha az ilyen gyermek a szülői ház periferiáin kívül is ilyen bánásmódot arrogál magának, kiváltságosnak érzi magát társai közt és meg nem tudja érteni, hogy a tanító az iskolában esetleg másokat, kik arra inkább rászolgáltak, részesít előnyben.

Az egyetlen gyermek, aki szüleit szavakban szinte ki sem fejezhető módon tiszteli és szereti, idegen emberekkel szemben gyakran szívtelennek és kegyetlennek mutatkozik; egyre fokozódó irigysége és féltékenysége rendkívüli módon megnehezíti neki a más gyermekekkel és szűk környezetével való érintkezést. Az engedékenységet és megengesztelődést csak hírből ismeri, s mindegyre csak az élet iskolája tanítja meg őt keserű csalódások és fájdalmas tapasztalatok árán.

A *társasjátékok* áldásait, melyek minden más tényezőjénél jobban fejlesztik a gyermekben a szociális tudatot, az egyetlen gyermek nem élvez, mert alig, vagy csak ritkán van alkalma ilyenekben résztvennie. Az egyetlen gyermek nem szeret másokkal játszani és ha mégis részt vesz a társasjátékokban, akkor összeférhetetlen magaviseletet tanúsít, a játék törvényeinek nem tudja magát alávetni, hanem fölényes modorban azt követeli, hogy pajtásai az ő szeszélyeit és akaratát ismerjék el zsinórmértékül. Ehhez járul még az is, hogy megfelelő gyakorlat híján rendszerint igen ügyetlen is, ami a játék folyamán gyakran balsikereket von maga után, nemkülönben a játszótársak gúnyját és csúfolódását, ami még jobban elriasztja a társaságtól. Tartózkodó modorát gyakran még az iskolában sem tudja levetni, barátok nélkül, egyedül jár az ilyen gyermek a zajongó és vidám társak körében. Az egyetlen gyermek érzélgős és érzékeny is szokott lenni, aki semmiféle kellemetlenséget elviselni nem tud, miglen az élet viszontagságai és a sors csapásai észre nem térítik.*)

Valóságos szerencse azért a gyermekre, ha testvérek körében nő fel, akikkel a szülők és környezete szeretetében osztozkodnia kell, akikhez akarva-akaratlan simulnia és alkalmazkodnia kell. A gyermek fejlődésében még így is inkább az individuális vonások domborodnak ki a család és szülei ház körében, melyek minden előnyük mellett az *önzés* és *akaratosság* csirait is segítenek a gyermek lelkében elhinteni. Csak az idegenekkel való együttélés képes lenyesegetni a nemes ágak fejlődését veszélyeztető fattyúhajtásokat, ezért fontos, már szociális szempontokból is, hogy a gyermek iskolába járjon. Itt a pajtások és iskolatársak veszik át az egyéni vonások kiegyenlítésének processusát, akik az egyesnek és egyéninek előretörtetését nem látják szívesen s gúnyjal meg csúfolódással tördelik le a kis önző akaratoskodó és fölényeskedő hajlamait. Másrészt azonban itt szövődnek gyakran azok a poétikus és ethikai tartalmú gyermekbarátságok, melyek a későbbi években sem veszítenek erejükből; itt alakul ki a kis gyermekközösség testületi szelleme, amelynek vezető motívumai becsületérzés, kölcsönös szótartás, hűség, szeretet, tisztelet és egymásnak megbecsülése.

Az iskola szociális jellege a tanító nevelői eljárásában is kifejezést nyer. Ez nem mellőzheti ugyan el az egyes gyermek egyéni vonásainak figyelembe vételét, így például nem büntetheti egyformán mindazon gyermekeket, kik ugyanazon hibát vagy vétséget követték el; nem bírálhatja el egyformán tudásuk mértékét, mely nem egyedül a szorgalomtól függ, hanem az öröklött tehetségen is múlik. Mindezeket azonban nem szabad a gyermekeknek észrevenniük, mert könnyen félre értenék a tanító eljárását és annak megmagyarázására egészen más motívumokat, mint például megvesztegetést, egyesek iránt érzett rokon- vagy ellenszenvet keresnének. Az iskolában a tanulók mindnyájan egyenlőknek érzik magukat s kell is, hogy érezzék magukat, s

*) Neter, Das einzige Kind. München. 1906.

a nyilvános iskolák közös nevelésének ereje és értéke éppen abban rejlik, hogy a közösségnek minden egyes tagja egyazon törvényeknek van alávetve, amelyek alól semmiféle körülmény, de legkevésbé vagyon és rangkülönbségek biztosítanak kivételt. Az iskola az a hely, ahol a gyermek jelleme alakulni kezd és határozottabb formákat vesz fel; itt alakul ki az első erkölcsi organizmus, amelynek talaján fejlődhetik ki először az összetartozandóság érzete és a szociális szellem tudata. Az iskolában a gyermek egy valóságos állam törvényvédte tagjának érzi magát, amely neki jogokat biztosít és amely reá köteleességeket ró. S a gyakorlat által megerősödött és állandóságot nyert az a szokás, hogy mint tanulónak az iskolai közösséggel szemben kötelességei vannak: legjobb bevezetésül szolgál a polgári jogok és kötelességek ismertetéséhez.¹⁾

Az individuális és szociális pedagógia tehát nem ellentétek, melyek egymást kizárnák, sőt ellenkezőleg ezek szorosan egymásba szövődnek, hogy a nevelés menetében idő, mód és alkalomadtán a szükséghez képest egyiknek vagy másiknak előnyös vonásai nyomuljanak előtérbe.

3. A pedagógia alapvető- és segédtudományai.

A neveléstudomány azon szabályok és törvények gyűjtésével, ismeretével és rendszerbe állításával foglalkozik, melyek a gyermek testi, szellemi és erkölcsi életének irányítására vonatkoznak. A szabályok és törvényeknek ez a nagy sokasága nem valami merev, változást nem tűrő tömeg, mint pl. a vallás dogmái vagy az állam törvényei, melyeken időtlen időkig vagy évszázadokon keresztül változás nem esik, sőt nem is eshetik. Evvel ellenkezőleg ez az anyag egyes részleteinek elhagyása, megtoldása, vagy módosítása következtében folytonosan változik. E változást igen sok körülmény okozza, elsősorban azon tudományok rohamos fejlődése, melyek a neveléstudománnyal szorosabb kapcsolatban állanak. A pedagógia *alapvető- és segédtudományainak* száma az utóbbi időkben felette megszorodott. *Herbart* még csak két ilyen tudományt említ: a *gyakorlati filozófiát* vagy *ethikát* és a *psychológiát*. Szerinte amaz a nevelés céljára mutat, ez a nevelés útjait és a vele járó veszélyeket jelöli meg. *Natorp* szerint az ethika csak az akarati élet törvényeit szolgáltatja; a nevelés azonban a lelki működés minden jelentősebb irányára kiterjed s nem csupán az akaratra. Így a nevelés feladata az ethikával magával még nincsen kimerítve, hozzátartozik még a *logika*, mint a gondolkodás, és az *esztétika*, mint a szabadon alakuló fantázia tudománya.²⁾ Mig e három *objektív* tudomány a pedagógiának *általános* érvényű törvényeket szolgáltat, addig a *psychológiának* az a feladata, hogy a *szubjektív élmények individuális* mozzanatait jelenítse meg. Csak a *psychológia* adhat nekünk útbaigazítást arra, hogy az adott esetben, — nem a nevelés általános menetében, — miként kell eljárunk.³⁾

Így *Natorp* már 4 alapvető vagy segédtudományra utal. Valójában azonban még ezekkel sincs kimerítve azon tudományok sorozata, melyek a pedagógiával szoros kapcsolatban állanak. Továbbá már az előbbi fejezetben láttuk, hogy a nevelés céljainak megállapításában nemcsak az ethikára, hanem a *szociológiára* is kell támaszkodnunk. Azután meg sem *Herbart*, sem *Natorp* nem foglalkoznak a testi nevelés kérdésével, pedig hát helyes szellemi és erkölcsi nevelés el sem képzelhető testi nevelés nélkül. A testi és szellemi élet szoros kapcsolatát nem kell itt külön kiemelni. S a nevelés e részében az *iskolai hygienia*

¹⁾ Ziegler. Allgemeine Pädagogik. Teubner, Leipzig. 1905. 90—92, 1.

²⁾ Natorp, Allgemeine Pädagogik. Marburg, 1905.

³⁾ U. o. 7. lap.

és *pedagógiai pathológia* szolgálat becses anyagokat. Végül a *gyermektanulmány* egészen új tudomány, mely még maga is forrongásban van. Ez a tudomány a gyermek testi, szellemi és erkölcsi életének fejlődésével foglalkozik s így természetesen a legszorosabb kapcsolatba kerül a pedagógiával. A neveléstudomány rendszerének felépítéséhez egyébként az összes tudományok is hozzájárulnak, első sorban azonban a *művelődéstörténet*, amelynek fejleményeiből megtudjuk, hogy az emberi művelődés különböző korszakai minő befolyást gyakoroltak a pedagógiai elmélet és gyakorlat kialakulására és viszont.

A következő fejezetekben sorra fogjuk venni az említett alap- és segédtudományok legfontosabbjait, hogy megállapíthassuk, hogy azon modern áramlatok, amelyek az említett tudományokat áthatották, mennyiben gyakoroltak befolyást a pedagógia egész rendszerének vagy egyes részleteinek módosulására vagy átalakulására. Figyelmünket különösen a lélektanra kell fordítanunk, mert amint látni fogjuk, a modern pedagógiában alig találkozunk olyan eszmével és törekvéssel, amely kiindulási pontját nem a modern pszichológia fejlődésének valamely mozzanatából vette volna.

(Folytatjuk.)

Döri S. Zsigmond.

A tanító rajzkészsége.

Elemi iskolás gyermek korunkban azt hisszük, hogy tanítónk az összes tudományok és ügyességek megszemélyesítője. A gyermek előtt a tanító az ideál, erkölcs és ismeretek tekintetében egyaránt.

Mikor már középiskolába járunk, észrevesszük, hogy volt tanítónknál tudósabb emberek is vannak, sőt belső tulajdonságaik tekintetében is föllebbennek előttünk némi hiányosságok.

Tanítójelölt korunkban már kezdjük érteni, hogy a leendő tanítónak sokat kellene tudnia. A gyakorló iskolában szokásos tanítási gyakorlatok közben némi perspektívát nyerünk a tanítás hatalmas mezejére. S mikor körülbelül egy évtizedes tanítói gyakorlat nehezedik vállainkra, öntudatosan állítjuk föl újra a gyermekkor ideálját. Érezzük, hogy a tanítónak igenis minden ismeretnek, minden ügyességnek birtokában kellene lennie, hogy intenzív kulturmunkát végezhesen.

Minthogy az iskolából áradnak szét az ismereteknek, erkölcsnek, világ-felfogásnak tiszta, melegítő sugarai, ezt a fényforrást minél erősebbé, minél mélyebbé tenni az okos kulturpolitikának meg a gyakorlati pedagógiának legfontosabb feladata.

Ma már kimagasló elv az életre való nevelés. Hogy az élet óriási küzdelmébe kilépő gyermek kezébe minél több erkölcsi és szellemi fegyvert adjunk, minden okos ember követelménye. Hogy pedig az életcsatában kifáradt idegeknek alkalmat adjunk a pihentető felfrissülésre, arra is kell gondolnunk, hogy képessé tegyük az embereket a szép hatások befogadására; esztetikai élvezetek utáni vágyat kell bennük felhalmozni.

Ez utóbbi követelmény teremtette meg az esztetikai nevelés szükségességét már az elemi iskolától kezdve.

Hogy miféle eszközei vannak a pedagógiának a gyermeki lélekben szunynyadozó szépérzék fejlesztésére, azt itt bővebben kifejtteni nem lehet feladatomban, de már előzőleg is rámutathatok arra a közismert tételre: hogy a szépnek folytonos látása kellemes érzeteket fejleszt ki a szervezetben, kellemes életműködést okoz, és hogy a nem szép, a rút, minden széptani fejtegetés nélkül is zavarja az életműködést, hogy az a gyermek, ki a szép birodalmában töltötte életének játékkorát, érzi széptani előtanulmányok nélkül is, ha előtte művésztelen szobor, kép vagy épület áll.

Ezen alaptételből önként következik az a követelmény, melyet a szép kultuszáért olyan sokat tett görög nép is felismert, hogy a gyermeket legzsengőbb korától kezdve a szép, a kellem lengje körül.

Elemi iskolai esztetikai nevelésről nálunk azóta van szó, mióta a modern rajzoktatás jótékony szelleme Amerikából, Anglián, Németországon át hozánk is eljutott és pár lelkes rajztanár, különösen *Streitmann* Antal, *Györgyi* Kálmán, *Szücs* Izsó fáradozása révén általános elismerést nyert és nagybábra az állami és fővárosi tantervbe is beillesztetett. Ez a modern, természet után való rajzoltatás egy rendkívül fontos követelményt vetett felszínre, a tanító rajzolási ügyességét.

A vonalak, pontok és másolási gyakorlatok korában minden tanítónak meg volt az a készsége, hogy taníthatta a rajzot is, ma azonban, midőn a természet meglátása és megláttatása és az esztetikai izlés fejlesztése a cél a rajztanításban, a tanítók legnagyobb része képtelen ezen szép feladatok megoldására.

De mi most nem a rajztanítás szempontjából akarjuk bírálat alá venni a tanító rajzoló ügyességét, hanem azt vizsgáljuk, hogy milyen fontos szerepe van a tanító emlékezetből való rajzolási készségének az összes tantárgyak tanításában és különösen az esztetikai érzelmek fejlesztésében.

Hogy a rajz a legközvetlenebb és leggyorsabb rendelkezésünkre álló szemléltető eszköz, azt fölösleges bizonyítani. Még a természetben bemutatott tárgyak fölött is rendkívül sok előnye van. Ez az előny pusztán lélektanilag magyarázható és pedig azzal, hogy a természetben bemutatott tárgy a bevégeztség jellegével bír. Annak előállításában a gyermek részt nem vett, annak megteremtését nem kísérhette azzal az éber figyelemmel, amellyel azt a tanítót figyeli, ki gyors és ügyes vonásokkal asztalt, széket, kutyát, medvét, farkast stb. előtte tollal, írónnal, krétájával, mint a bűvész varázsvesszőjével, gyorsan megjelenít.

De ha ez az előny nem is mutatkoznék, akkor is rendkívül nagy haszon háramolnék a tanításra a tanító ezen ügyességéből, mert hiszen a legtöbb tárgy a természetben be sem mutatható. De ha képesek volnánk is minden esetben a tárgyakat szemléltetni, még mindig nem volna fölösleges a rajz, mert a tapasztalat mutatja, hogy a gyermek sokkal nagyobb érdeklődést mutat egy ott előtte rajzban elkészített asztal, mint egy valóságos asztal iránt. És ha ennek a kétségkívül fennálló ténynek lélektani okát keressük, azt találjuk, amit már fentebb érintettem, hogy a rajzolás alatt a gyermek erős mozgási tevékenysége foglalkoztatva van, képzeletben ő is rajzol, sőt talán a valóságban is és erős utánczó hajlamánál fogva talán még ugyanazon izommozgást is végzi, mint a rajzoló tanító. Amikor pedig a lerajzolt tárgyat mintegy megelevenedni látja, lelkét a jól végzett munka öröme tölti be. Ugy érzi, mintha ő maga is rajzolt volna. És ebben az érzésben egybeforr a lelke a tanító lelkével. Mindenki tapasztalhatta már, hogy semmivel sem lehet jobban az osztály figyelmét lekötni, mint a tanításközben való rajzolással. Képzeljük csak el, hogy milyen pompásan megjeleníthetjük a mesében szereplő személyeket illusztráció útján. De ez az illusztráció nem azonos érték tekintetében a könyvek holt illusztrációival. Lehet az olvasókönyvben bármilyen igazi művészi kép, nem köti le az úgy a gyermek figyelmét, mintha a tanító mesélés közben, ha nem is művészi, de csak megközelítően igaz képet rajzol.

Teszem azt, tárgyaljuk ezt a mesét: A farkas meg a sas. Ehhez 3 illusztráció kell. I. A farkas és a sas beszélgetnek. II. A sas repül és farkán függ a farkas. III. A farkas lezuhan, alatta a szenes tuskó.

A természet után való rajzoltatás életbeléptetésének első esztendejében ilyen illusztrációkat sok tanító szorgalmi feladatnak szánt. A gyermekrajzkiállításon számos ilyen rajz volt látható, jelölül annak, hogy a gyermek,

amennyiben van hozzá technikai ügyessége, nagy előszeretettel foglalkozik a lelkét foglalkoztató események ábrázolásával.

Ha az ilyen illusztráció elkészítése túl is haladja a legtöbb gyermek technikai készségét, egész határozottsággal állíthatjuk azt, hogy a tanító hosszas, céltudatos, a képzőintézetben folytatott gyakorlat alapján felküzdheti magát arra a magaslatra, hogy legalább sematikusan meg tudja csinálni a szóban forgó illusztrációt.

Tehát elérkeztünk ahhoz a kérdéshez, hogyan tegyük képessé a tanítói nemzedéket legalább a jövőben arra, hogy emlékezetből gyorsan, hűen tudja megrajzolni a tanítói eljárása közben felmerülő tárgyakat és helyzeteket. Tagadhatatlan, hogy a rajzbeli ügyesség ma, a természet után való rajzoltatás nagyszerű föllendülése korában, sokkal általánosabb, mint pár évvel ezelőtt volt és ez új irány eredményei a jövőben még fokozottabb mértékben lesznek észlelhetők. A legalsó fokon kezdve, a középiskola 4 osztályában folytatva, a 15—16 esztendősi fiú olyan gyakorlatot szerez a természet után való rajzolásban, hogy erre az alapra a képzőintézeti élet 4 évében a rajzolási képességnek meglehetősen szilárd épületét lehet emelni.

A főt említett előtanulmány és képesség meglétét fölvételi vizsgálat követelésével konstatálni is kellene. Ha a jelenben megkivánják azt, hogy a zenei hallásukról bizonyosságot adjanak a képzőintézetbe fölvétetni szándékozók, mennyivel jogosabb a rajzoláshoz való tehetségükről bizonyosságot adniok. Hiszen kétségtelenül sokkal több irányban használhatnak, mint jövőd tanítók, rajzolási, mint zenetanítási képességükkel. Ezen állításunkkal azonban a zenének kiváló kedélyképző és esztetikai érzelmeket keltő hatását éppenséggel nem vonjuk kétségbe.

A főkérdés tehát így szól: Mit és mennyit kell tanulni a rajzból a tanítóképzőben? A fönti cél szemmeltartásával okvetlen azt kell állítanunk, hogy az emlékezet után való rajzoltatás lesz a fő studium. Hogy ezt a természet után való rajzolásnak meg kell előznie, illetőleg azzal együtt haladnia, az a dolog természetében van. Nagyobb és fontosabb kérdés az, vajjon elérhető-e az a cél, hogy minden tanító a fönt vázolt ügyességet megszerezze. Szerény véleményünk szerint ez a cél elérhető. Ezt fogjuk most bizonyítani. *Balzac*, a legnagyobb francia regényíró, azt mondta, hogy a művészet — szorgalom. Ezzel a reális életnek ez a legalaposabb ismerője, mindazoknak, kik művészi ábrándjaikról csupán azért mondanak le, mert azt hiszik, hogy a művésznek születnie kell, biztató leckét, reményduzzasztó gondolatot, újabb tetterőt ad. Ha nagyfontosságúnak is tartjuk az öröklött dispositiókat arra, hogy valakiből művész váljék, nem tartjuk az egyedüli és kizárólagos kelléknek.

Itt azonban nem is arról van szó, hogy a tanítójelöltek művészi rajzokat produkáljanak, hanem csupán arról, hogy a figyelmes látás, az emlékezet, képzelet, valamint az izommozgás állandó gyakorlása eredményeképpen a tárgyak legjellemzőbb vonalait lerajzolni képesek legyenek.

Ez pedig igenis lehetséges. Példa is van rá a japánok szédületes rajzbeli technikájában. Mit csinál a japáni, hogy a házi iparcikkeire azokat a bámulatos technikát igénylő természeti tárgyakat olyan eredetien le tudja rajzolni? Hisz ezeket a rajzokat otthon, a családi életben egyszerű emberek és nem művészek csinálják! Erre a kérdésre feleletül *Ágotai Bélát*, a természet után való rajzoltatás egyik hivatott úttörőjét idézem, ki „a Népművelés“ 1906. évfolyamában megjelent, „A rajzolás tanításának reformja“ című értekezésében így szól: „A japánok csak a természetet rajzolják és pedig sokat rajzolják; tízszer, húszszor ugyanazt a formát, emlékezetbe vésik annak alakját, színét, plasztikáját, minden részletét. E folytonos rajzolással kézügyességüket, rajzkészségüket, emlékezőtehetségüket a legnagyobb fokra emelik. Emlékezetük megtelik gazdag formakinccsel, melynek tartalmát minden pilla-

natban a legnagyobb hűséggel képesek visszaadni és így a rajzolás náluk valóságos írássá, formairássá válik“.

Ezen tény bizonyít tehát amellet, hogy gyakorlás által rendkívül nagy ügyesség szereshető.

Budapest.

(Folytatjuk.)

Rózsa Ignác.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

a) Belföld.

A történettanításról. A tárgy természete az előadó tanalakat, vagyis a közlést teszi szükségessé. És noha hatni kívánunk a gyermek képzelet- és érzelem világára, mégsem szabad a közlésnek tisztán prelegalásnak lenni, hanem tanításunk a régebbi anyag felujtására, az ujonnan nyujtott anyag elrendezésére és begyakorlására oszlik. Ezért kell történeti csoportokat alakítani, összefoglaló áttekintést nyujtani és ezek között a hasonlósági momentumokat kiaknázni. Tájékozást kell szerezni a tanítványnak a korszakokat illetőleg és ezért az évszámok mondjuk századokat vagy félszázadokat öleljenek fel. Ezen időközökben mutatjuk ki az alkotmány fejlődését a történelmi eseményekkel kapcsolatosan. Igyekszünk a hazai történelmi főbb korszakokat beleilleszteni a világtörténelem megfelelő idejébe. Az emberiség művelődésének fejlődése, történeti folyamánya hazánk lakósságát is magukkal ragadják és vele párhuzamosan mutatjuk ki szellemi emelkedésünket. A tárgy komolysága, nevelő hatása, erkölcsi ereje magasabb nyelvezetet kíván meg és ezért szoktassuk a gyermekeket szép stilusban, folyékony feleletre. Minthogy pedig a gyermek nem tudná visszaadni teljesen hű képét az előadott anyagnak, ha nincs semmi segítsége megszerzett tudásán kívül, azért a tanítónak szemléleti eszközökről kell gondoskodnia, mint amelyhez feleletében ragaszkodhatik a tanítvány. Ez a szemléltetett pont lesz kiindulásának, előadásának vezérfonala. Ehhez fog mindig visszatérni. Azért elméjében meg kell rögzítenünk ilyen nyugvó pontokat. Nem kell itt okvetlenül csataképekre, történelmi alakokra gondolnunk, mert az ezeket feltüntető képek rendszeres rosszak, szintelenek, elmosódottak. Csak igen jó, művészi kivitelű képeket használjunk. De a fegyverzetek, térképek az illető korból igen is jó szolgálatot tehetnek. De legjobb a belső szemlélet, az ethikai érzés fejlesztése. Ebben tárjuk fel az eszményi, erkölcsi erőt, a nevelői hatást. Ez megkapja a tanítvány fogékony lelkét; ez maradandó hatású. Igazán jó ifjusági, történelmi tárgyú olvasmányokat adjunk a gyermek kezébe. Ezeknek tartalmát megbeszéljük, beleillesztjük tananyagunk keretébe. Igaz nemzeti érzést fektessünk bele és történettanításunknak foganatja lesz hogy tanítványaink megszeretik a haza multját, megértik a jelenét és kiépíteni igyekeznek a jövőt.

(Polg. isk. Közlöny.)

* * *

A besz. és értelemgyakorlatokról. Célja, hogy a gyermek érzékei, figyelme, vizsgáló és fürkésző tehetsége, elemi alapképzetei és beszélő tehetsége kifejlesztessék; szóval a rendszeres oktatásra éretté tegyük tanítványainkat. Átmenet a tárgy kezelése az eddigi játszásból a komolyabb munkakifejtésre. Azért mesetárgyaláson kell kezdeni; folytatjuk a gyermek életéből ellesett egy-egy episod megvilágításával; olvasókönyveink anyaghalmazának rendszeres egymásutánjából kiszemelt dolgok megbeszélésével és végre a természeti tünemények megmagyarázásából kerekítjük ki a beszéd és értelemgyakorlat anyagát. Hogy az előadás vonzó, gyermekies nyelvezetű és hangú legyen, természetes. Beszélgetésből álljon tanítási formája. Ebből következik, hogy egyéni legyen. Minden gyermek gondolkörét, képzelőtehetségét juttassuk kifejezésre, hogy megállapíthassuk az általánosítható igazságot. Szemléltető képeink megfigyelése, a látás erősítése, csoportosítások megjelenítése, ezekből logikai következtetés útján újabb jelenetsorozatokat szóbeli leírása: alkalmas anyagot nyujtanak az általános érdeklődés ébrentartására, a meghatározások folytán szerzett ítéletek gyarapítására, az ítélőképesség fokozására és kiegészítésére. Csakis így tehetjük a besz. és ért. gyakorlat tárgyát az osztály intelligenciájának fokmérőjévé. Így lesznek tanítványaink öntudatos tanulásra képesek. Igen értékes és figyelemreméltó kísérleteket végzett e tárgyban a gyermeki elme fogékonyására és terjedelmének meghatározására nézve *Meumann* dr. a kísérleti pedagogia keretében.

Segítségére voltak ebben mindazok, kik a besz. és ért. gyakorlatot egyéni, individualis alapra fektették és nem meghatározott sablon szerinti tárgyköröket dolgoztak fel. Egységes gondolkörből kiindulva, kell a tárgyköröket feldolgozni. Ezeket a gondolköröket pedig maguk a gyermekek nyújtják. A tanító feladata pedig rendszerbeszedni az idetartozó tárgy egymásutánját. Ily tárgyi sorozatot mutat be *Trautermann*, daasdorfi tanító, ki 15 évi gyakorlati tanítás eredményeként írta meg a besz. és ért. gyakorlatot tárgyaló könyvét. (*Hevesmegyei Tanügy* alapján.)

Pintér Zsigmond.

b) Külföld.

Államsegély Poroszországban. Hogy mennyi bajjal és kellemetlenséggel kell ami iskoláinknak és tanítóinknak megküzdeni, míg a nekik járó államsegélyt megkapják, azt e lap olvasói nagyon jól tudják. Poroszországban, mely állam pedig joggal a reakciós szellem hírében áll, sokkal könnyebben jutnak a zsidó hitközségek a hitoktatási szubvencióhoz. Ez kitűnik abból a körlevélből, melyet az „izraelita hitk. szövetsége“ a porosz hitközségekhez intézett. A körlevél főbb pontjai a következők:

Ha valamely hitközségben legalább állandóan 12 zsidó növendék látogatja a helybeli nyilvános elemi iskolákat és a hitközség ezen gyermekek hitoktatásáról gondoskodik, a városnak törvényes kötelessége a hitközséget a hitoktató díjazásában támogatni.

Hogy milyen magas legyen ezen segély, az a hitközség különleges viszonyaitól függ:

1. Függ ez a zsidó lakosok községi adójának magasságától viszonyítva a többi lakosság adójához.

2. Attól, hogy mennyit takarít meg a város azáltal, hogy nem ő gondoskodik a zsidó gyermekek hitoktatásáról.

3. Az óraszámától, melyet a hitközség szükségesnek tart.

Első sorban a hitközség annyi segélyt kérhet a várostól, mint amennyibe a hitoktatás ellátása a városnak kerülne. Ha pl. átlagban 2 márkát számítunk egy óráért és az iskolaévet 40 hétre számítjuk, egy 4 órás hitoktatás 320 márkába kerülne,

Természetes, hogy a hitközségek nem kérhetnek többet, mint amennyit tényleg kiadnak. Miután a legtöbb helyen a hitoktató templomi és más hitközségi teendőt is végez, szigorúan el kell választani azt a fizetést, amit a hitoktatásért kap, a többi fizetésétől.

Olyan hitközségek számára, melyek szegények és a várostól sem kapnak elegendő segélyt, a kormány ideai költségvetésében 4000 márkát vett fel. Itt is azonban főfeltétel, hogy legalább 12 gyermek járjon iskolába. Ahol ez a létszám nincs meg, a hitközségek egymással szövetkezhetnek, akár oly módon, hogy az összes gyermekek egy helyen nyerik a hitoktatást, akár úgy, hogy a tanító vándortanítást végez.

* * *

A népiskolai tanítók kiképzéséről így ír Dr. *Kinkel*, giesseni egyet. tanár a „Dorfschule“ legutolsó számában: Csak helyeselni lehet, ha a néptanítók a legmagasabb követeléseket állítják fel a saját kiképzésük számára és azért jogot akarnak nyerni az egyetem látogatására. Mert ők vannak hivatva arra, hogy a tudás kincseit szétvigyék a széles néprétegek közé. De ezt csak akkor tehetik meg, ha maguk is megismerkedtek a tudományos kutatás módszereivel. 10 év óta nekem is vannak tanító-hallgatóim. Csak a legjobbat mondhatom róluk. Szorgalmasak, törekvők és intelligensek. Csak arra kellene a tanítóknak első sorban törekedniük, hogy a képzőket javítsák meg, hogy azok eredménye és jogosultsága egyforma legyen a gimnáziumokkal és reáliskolákkal.

Sokan azt mondják, hogy a néptanítóknak csak elemi tantárgyakat kell tanítani, minek nekik az egyetem! Mintha épen az elemi oktatás nem volna a legnehezebb! Ki kell mondani végre, hogy a tanítóság kettéosztása elemi iskolai tanítók és akadémiai képzett tanárookra nem felel meg annak a műveltségi és kulturális ideálnak, mely az állam minden egyes polgárát akarja korunk tudományában részesíteni.

Róssa Ede.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tudósítás.

A közp. választmány 1908. április 21-én ülést tartott, melyből a következőket jelentjük:

Elnök: Tolnai J. Béla.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Adler Simon, Bárd Rezső, Biró Samu, Földes Lipót, Győri Adolf, Mandl Bernát, Pintér Zsigmond, Révai Miksa, Rózsa Éde, Sasvári Béla (Pécs), Schön József és Wolf Ármin.

Távollétüket kimentették: Csukási Fülöp, Herczka Gusztáv, Kornfeld Gyula, Léderer Ábrahám, Ózer Zsigmond, Pintér Ignác és Stern Ábrahám.

1. Elnök felolvastatja a március hó 12-én tartott választmányi ülés jegyzőkönyvét, melyet a választmány megjegyzés nélkül hitelesít.

2. Elnök a következőket jelenti:

a) *Pollák Albert* nyugdíjas tanító Pozsonyban 79 éves korában elhunyt. A megboldogult egyesületünknek megalapítása óta rendes tagja volt, ki a tanítói hivatásnak mindenkor lelkiismeretes buzgósággal felelt meg.

b) *Vörös Simon* vágújhelyi nyugdíjas tanító március 23-án, 68 éves korában meghalt. Benne hitközsége, melynek iskolájánál 36 éven át működött, képzett, derék tanítóját veszítette. Egyesületünknek is régi, buzgó tagja volt.

c) *Herzfeld Jakab*, tatai nyug. igazgatótanító március 30-án, 58 éves korában meghalt. A megboldogult éveken át a vidéki választmánynak munkás, derék tagja volt. Benne a zsidó tanítóság egyik igen művelt és köztiszteletben álló tagját gyászolja.

d) *Silberstein Ede*, volt mosoci tanító április 1-jén Körnöcbányán 69 éves korában meghalt. 1902-ben történt nyugdíjba vonulásáig lelkiismeretes odaadással szolgálta a zsidófelekezeti tanügyet.

e) *Spronz Ede*, nyugdíjas vágszeredi tanító, április 6-án 68 éves korában meghalt. A megboldogult kötelességtudó, érdemes tanító, egyesületünknek két évtizeden át buzgó tagja volt.

A választmány felállással jelzi mély gyászát ez elhalálozások felett, részvétének a mai ülés jegyzőkönyvében ad kifejezést, a megboldogultak özvegyeihez részvétiratot intéz és ezek részére az alapszabályszerű 400 korona özvegyi segélyt kiutalványozza.

f) *Altmann József* fogarasi, *Bauer Manó* rózsahegy-i és *Horovitz Samu* munkácsi áll. tanító, kik egyesületünknek nem voltak tagjai, március második felében meghaltak.

A választmány ez érdemes tanítók halála feletti részvétének jegyzőkönyvileg ad kifejezést.

g) Egyesületünk ellenőrének, *Révai Miksa* pesti izr. hitk. vallásánárnak édes atyja: *Rosenfeld Mayer*, a miskolci hitközség köztiszteletben álló főrab-bija elhunyt. Az elnökség gyászoló kartársunkhoz részvétiratot intézett.

A választmány a maga részéről is részvétét fejezi ki gyászoló tagtársunknak.

h) A választmány tudomásul veszi, hogy Dr. *Singer Bernát*, szabadkai főrabbi megköszönte az atyja halálakor hozzá intézett részvétiratot, *Kálmán Mátyás* turkevei tagtársunk pedig a jubileuma alkalmával hozzá intézett üdvözlő iratot.

i) *Bún Samu*, a nagykanizsai izr. iskolák igazgatójának március 25-én ünnepély keretében nyújtották át Ő Felsége kitüntetését. Az ünnepélyen egyesületünket *Hirschfeld Rezső* nagykanizsai tagtársunk képviselte.

A választmány *Hirschfeld Rezső*nek jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

j) Március 13-án *Stern Ábrahám* elnök vezetése mellett küldöttségileg

nyújtottuk át a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a megtagadott államsegélyek kiutalványozását kérő memorandumunkat.

A választmány ezt örvendetes tudomásul veszi, valamint az elnöknek azon jelentését, hogy az Orsz. Iroda és az Orth. Közvetítő Bizottság is magukévá tették az ügyet.

k) *Tolnai* J. Béla alelnök küldöttség útján *Mezei* Mórnak, az Orsz. Iroda elnökének, *Hajnal* Jakab titkár pedig *Frankl* Adolfnak, az Orth. Közvetítő Bizottság elnökének nyújtotta át a tiszteletbeli tagságról szóló díszoklevelet.

l) Az utolsó választmányi ülés óta a következő új pártoló tagok léptek be: Dr. *Deutsch* Ernő gyakorló orvos, Budapest, a *tatai izr. hitközség Vágó* József igazgató révén, a *zsolnai izr. nőegyesület Mátrai* József igazgató révén, az *alsórétfalui izr. hitközség Bergmann* Ármin tagtársunk révén, évi 10—10 korona járulékkal.

Ugyanezen idő alatt a következő gyűjtések és adományok folytak be:
Egyesületi célokra: *Fodor* Miksa Vágsellye K. 18·50; *Fischer* Lipót, Liptószentmiklós, egy gyermekszínházi előadás jövedelméből K. 50.—

Az *árva-alap* javára: *Gutstein* Mariska tanítónő gyűjtése az Alföldi fiókkör ülésén K. 10·80; *Mannheim* Sámuel, Apcz, K. 8·20 és N. N., Jászberény K. 6.—

Az *Üdülőtelep* javára: *Simonyi* Zoltán, Zsolna K 6.—, *Klein* Gyula és *Jules* Leó, Kiskunfélegyháza K 6·30; *Kesztenbaum* M., Kiskunfélegyháza K.1·80.

A választmány a jelentést örömmel veszi tudomásul és a közbenjáró és gyűjtő tagtársaknak jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

m) Néhai *Pollák* Jakab végrendeletileg meg nem határozott jótékony célra egy bizonyos összeget hagyományozott; ez összegből a megboldogult végrendeletének végrehajtója: *Kőrösi* Imre igazgató Dr. *Kohn* Sámuel főrabbi tanácsára egyesületünknek 3000 koronát juttatott egy néhai *Pollák* Jakab nevét viselő alapítványra, melynek kamatai évenként június havában egy oly működő rendes tagnak ítéltessenek oda pályázat útján, ki súlyos betegsége miatt költséges fürdőkúrára szorul.

A választmány ezt örömmel veszi tudomásul és *Kőrösi* Imre igazgatónak és Dr. *Kohn* Sámuel főrabbinak, egyesületünk tiszteletbeli elnökének jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

n) Dr. *Stiller* Mór, a pesti izr. hitközség oktatásügyi szakosztályának elnöke az ünnepi istentiszteleten egyesületünk céljaira 100 koronát adományozott.

A választmány ezt örömmel veszi tudomásul.

o) *Singer* és *Wolfner* jelenti, hogy az eddig jelzett könyveken kívül *Mózes* III. könyve és mindkét imakönyvünk jelenik meg új kiadásban.

p) A vallás- és közoktatásügyi miniszterium a múlt évben új kiadásban megjelent és hozzá felterjesztett kiadványainkat $\frac{88071}{1908}$ szám alatt engedélyezte.

3. *Hajnal* Jakab titkár beterjeszti a március havi pénztárforgalomról szóló jelentését, mely 3826 K. 25 fillér bevétellel szemben 3767 K. 23 fillér kiadást tüntet fel. Tudomásul szolgál.

4. *Bárd* Rezső jelentése alapján a választmány 6 rendes tagot hátralékuk miatt végleg töröl; az egyik hátralékos tagnak pedig május 2-ig, a másiknak május 20-ig újabb halasztást ad.

5. A választmány elrendeli, hogy lapunk májusi számában a *Kornfeld* Gyula kiházasítási segélyalapítványra, a fürdősegélyre és a tanítók gyermekeinek ösztöndíjára vonatkozó pályázati hirdetések tétessenek közzé.

6. A választmány a tanítóképzőintézet tanári testületének javaslata alapján a *Deutsch Henrik*-alap ez idei kamatait, 50 koronát, *Greiner* Henrik tanítóképzőintézeti tanulónak, az intézetnek három évre külön megszavazott ösztöndíjat, szintén 50 koronát pedig *Weisz* Dávid tanítóképzőintézeti tanulónak, *Weisz* Nátán turolukai tagtársunk fiának itéli oda.

7. *Földes* Lipót, a pedagógiai bizottság jegyzője, beterjeszti e bizottságnak ápr. hó 14-én tartott üléséről felvett jegyzőkönyvét.

A választmány az abban foglalt határozatokat magáévá teszi; nevezetesen:
a) elfogadja az új kiadásra kerülő *Müller* magyar ABC, *Mendl* Lajos német nyelv- és olvasókönyv magyarajku iskolák számára. I. rész, *Pintér-Sebestyén* német nyelvkönyv II. részre vonatkozó intézkedéseket;

b) jóváhagyja a Győrvidéki Kör Kisbéren, május 19-én tartandó ülésének tárgysorozatát és a Bács-Bodrogmegyei Kör elnökének azon jelentését, hogy ez évi körülésüket augusztus második felében, Baján fogják megtartani.

c) Átiratban fordul majd Singer és Wolfner kiadónkhoz, hogy a Müller ABC új kiadásához megfelelő új fali olvasótablákat készíttessen.

8. A választmány elhatározza, hogy május 18-án, néhai *Léderer* Bernát emlékére ünnepélyes ülést tart, melyen *Léderer* Ábrahám tanár „A megelégedésre való nevelés” címmel fogja a szokásos előadását megtartani.

9. A választmány a következő segélyeket szavazza meg: 1 vidéki rendes tagnak 6 heti betegsegélyképen 60 koronát; 1 vidéki tagnak rendkívüli segélyképen 46 koronát; egy nem tag özvegyének 30 koronát és egy nem tagnak 10 koronát.

10. *Bárd* Rezső, az elnökség megbízásából beterjeszti a megyeri *Krausz* Lajos-segélyalapítvány ez idei 100—100 koronás kamatjaira kiírt pályázat folytán beérkezett 13 folyamodványt.

A választmány alapos megfontolás után, tekintetbe véve első sorban a folyamodóknak betegségét és szegénységük mellett egyéb nyomasztó családi körülményeit, 3-as jelölésben állapodik meg és a kérvényezők folyamodványait az alapítólevél intézkedése szerint döntés végett felterjeszti a megyeri *Krausz* Lajos-alapítvány végrendeleti végrehajtó bizottságához.*)

11. A választmány a *Léderer* Bernát-alapítvány ez idei kamatjainak elnyeréseért folyamodó 12 tagtárs kérvényének beható tárgyalása után 3-as jelölésben állapodik meg és azt döntés végett az örökhagyó családjához terjeszti fel.

12. A választmány a következő új tagokat veszi fel:

1. *Kerekes* Ernő bajai tanítót 25 éves; 2. *Paneth* Lajos alsórétfalvi tanítót, 20 éves; 3. *Rácz* S. Sándor sátoraljaujhelyi tanítót, 28 éves és 4. Dr. *Rubinyi* Mózes, a pesti izr. hitközség polg. leányiskolájának tanárát, 27 éves. Valamennyit utánfizetés kötelezettsége nélkül.

A felvett új tagok felvételi okmányaikat csak a folyó évre járó 8 korona tagsági díj befizetése után kapják meg.

Pályázatok.

I.

Az 1907. közgyűlés *Kornfeld* Gyula nevének és érdemeinek megörökítésére 5000 koronás kiházasítási-segély alapítványt létesített, melynek évi 200 korona kamatja egy rendes tagunk menyasszony leányának itélendő oda.

A kamatok esetleg két egyenlő részben két folyamodónak is odaitélhetők.

A kamatok odaitélésénél előnyben részesülnek azok a kérvényezők, kik szegénységüket kimutatják, csekélyebb fizetésük s nagy családjuk van és kisebb községben működnek.

A pályázatnál figyelembe nem vehetők azok kérvényei, kik három évnél kevesebb ideig tagjai az egyesületnek, és azok kérvényei, kiknek leányai a pályázat lejáratá előtt mentek férjhez.

Az odaitélt kamatok a megkötött házasságot igazoló okirat beküldése után fogjuk folyósítani, ha a házasság a pályázat lejáratától számított hat hónapon belül köttetik meg.

*) A végrendeleti végrehajtó bizottság az I. helyen jelölt *Berger* Mór váci és *Lendvai* Fülöp kismartoni tagtársaknak ítélte oda az ez idei kamatokat.

A kérvényeket május hó 16-ig egyesületünk elnökségének címére (VII., Wesselényi-utca 44. sz.) kell beküldeni. A végső döntés a május végén tartandó választmányi ülés hármass jelölése alapján Kornfeld Gyulát illeti meg.

II.

Az „Orsz. Izr. Tanítóegyesület“ központi választmánya a közgyűlés határozatából iskolai kiadványainknak 1907. évi tiszta jövedelméből 500 koronát rendelt rendes tagjai szorgalmas-tanuló gyermekeinek segélyezésére. Ez összeg 50—50 koronából álló ösztöndíj címén fog a f. évi május hó végén tartandó választmányi ülésben tiz olyan tanulónak odaitéltetni, akik ennek elnyeréseért folyamodnak. Szükséges, hogy a folyamodó igazolja, hogy szorgalmas a tanulmányaiban, hogy atyja, mint egyesületi rendes tag az egyesület kiadványait iskolájában használja, s hogy az ösztöndíjra rászorul.

A folyamodók közt előnyben részesül az olyan tanuló, aki nem a szülők lakóhelyén jár iskolába, hanem idegen helyen, s aki ily ösztöndíjat egyesületünk-től még nem kapott.

A folyamodványok f. évi május hó 16-ig küldendők be egyesületünk címére (VII., Wesselényi-utca 44. sz.).

III.

A közgyűlés évenként 600 koronát engedélyezett olyan rendes tagok segélyezésére, akik súlyos betegségük miatt valamely gyógyfürdőre szorulnak.

Ezen összegből a folyamodók a reászorultság mértéke szerint 60—100 koronáig terjedő fürdősegélyben fognak részesülni.

Azen tagtársak, akik erre igényt tartanak, kellően felszerelt folyamodványaikát legkésőbb f. évi május hó 16-ig küldjék be egyesületünk címére (VII., Wesselényi-utca 44. sz.).

Budapesten, 1908. április hó 21-én.

Hajnal Jakab
egyes. titkár.

Stern Ábrahám
egyes. elnök.

K é r e l e m

az iskolai „EMLÉKLAP“ terjesztése ügyében.

Van szerencsénk az Országos Izr. Tanító-egyesület kiadásában megjelent „Emléklap“-ot t. kartársaink figyelmébe ajánlani, azon kérelemmel, hogy az alább felsorolt okoknál fogva azt hatáskörükben felhasználni, illetve terjeszteni szíveskedjenek. Egyesületünk ezen „Emléklap“ kiadásával módot kíván adni a zsidó tanítóknak és felekezeti iskoláink fentartóinak, hogy midőn a tanuló a zsidó iskolától búcsút vesz, a távozonak emléket nyújtsanak, mely őt egész életén át zsenge ifjúságára és a zsidó iskolára emlékeztesse.

Ez „Emléklap“ egyszersmind a kiválóbb tanulók megjutalmazására is alkalmas és díszes kiállításánál fogva is megőrzésre érdemes. Ki lehet vele tüntetni továbbá a közös elemi-, polgári-, valamint a középiskolai hitoktatásnál a jó előmenetelű tanulókat, mert szövege és az alkalmazott szimbolikus képek és jelmondatok egyaránt alkalmasak a vallásos és hazafias érzés ébresztésére.

Egyesületünk e művészi kivitelű „Emléklap“ kiadásával nemcsak jövedelmének szaporítását célozza, a mennyiben a tiszta hasznót a létesítendő „Üdülő-telep“ javára fogjuk fordítani, hanem tekinti azt az erkölcsi sikert is, melyet azzal óhajt elérni, hogy minden zsidó tanulóban ez „Emléklap“ által a felekezethez való tartozandóság tudatosabbá váljék.

A megrendelésre vonatkozólag a következőket közöljük:

Az „*Emléklap*“ példányonként 25 fillér. A postaköltség a megrendelőt terheli. Az „*Emléklap*“-ot legkevesebb 10 példányt tartalmazó csomagokban lehet csak megrendelni. Miután a postaköltség nagyobb megrendelésnél aránylag kisebb, tanácsos, hogy egyszerre minél több példányt rendeljenek meg — több évre szóló készletre. 15 példányig a kerestkötés költsége ajánlva 45 fillér, 35 példányig 55 fillér. Csomagoknál 35 darabon felül I. távolságra a postaköltség 42 fillér, távolabb eső helyekre 72 fillér. A megrendelő példányok ára, valamint a megfelelő költség *előre küldendő* be bizományosunkhoz: **Dobó Ede** papirkereskedő úrhoz, Budapest, VII., Erzsébet-körut 28. szám.

A megrendelő iskolák és hitközségek névsorát lapunk júliusi számában fogjuk kimutatni.

Azon reményben, hogy t. kartársaink az illetékes iskolai hatóságnál ezen kiadványunk érdekében ügybuzgó lelkesedéssel fognak közbenjárni,
maradtunk hitrokoni és kartársi üdvözlettel

az Orsz. Izr. Tanító-egyesület nevében:

Hajnal Jakab
egyes. titkár.

Stern Ábrahám
egyes. elnök.

Meghívó.

Az Országos Izr. Tanítóegyesület „Győrvidéki Fiókköre“ f. év május hó 19-én, kedden délután 3 órakor Kisbéren, a nagyvendéglő disztermében

XVI. Körülését

tartja, melyre a Győr-, Moson-, Sopron-, Komárom-, Esztergom-, Vas-, Zala-, Veszprém- és Fejérmegye területén működő tanítókat, izr. iskolaszékeket, hitközségeket és általában a tanügy barátait ezennel tisztelettel meghívjuk.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
 2. Emlékbeszéd elhalt tagtársak felett. Tartja *Havas Károly* (Komárom).
 3. Titkári jelentés. Olvassa *Breuer Gyula* (Győr).
 4. Modern eszmék a pedagógia szolgálatában. Előadó *Vajda Géza* (Győr).
 5. Osztályozás a népiskolában. Előadó *Biró Samu* (Budapest), a központ képviselője.
 6. Az énektanítás a zsidó népiskolában a szolmizáló módszer alapján. Előadó *Blau Henrik* (Pápa).
 7. Tisztújítás.
 8. Indítványok.*)
- Győr, 1908. április havában.

Breuer Gyula
ideig. jegyző.

Pfeiffer Mór
körelnök.

Figyelmeztetés.

A „Győrvidéki Kör“ elnöksége ez uton figyelmezteti a Kör tisztelt tagjait, hogy a május hó 19-én Kisbéren tartandó körülést megelezőleg 2 órakor délután az izr. népiskolában előértekezletet tart.

Körülés után ugyancsak az iskola egyik termében társasvacsora lesz, melyre a t. vendégek is hivatalosak. A t. kartársakat kérjük, hogy megjelenésüket minél előbb közöljék az elnökséggel.

*) Indítványok a közgyűlés előtt írásban terjesztendők be.

K i m u t a t á s

az 1908. márc. hó 1-től ápr. hó 20-ig befolyt összegekről.

a) Alapító tagdíjak.

néhai Pollák Jakab, budapesti lakos, hagyatékából fürdő- segély-alapítvány címén	3000.— kor.
Sasvári Béla, Pécs, a Sasvári-Celler Sarolta alapítvány kiegészítésére	58.48 „
	3058.48 kor.

b) Pártoló tagdíjak.

	kor.		kor.
Dr. Deutsch Ernő, Bpest...	10.—	Lositz A. Mórné, Bezdán —	10.—
Guttman Mór, S.-A.-Ujhely	10.—	Reichard Ármán, S.-A.-Ujhely	10.—
Izr. Hitközség, Tata	10.—	Dr. Rosenthal Sándor, S.-A.-Ujhely	10.—
Izr. Nőegylet, Dunaföldvár	10.—	Szücs Jenő, S.-A.-Ujhely	10.—
Izr. Nőegylet, Zsolna	10.—	Összesen	90.—

c) Rendes tagdíjak.

	hátr. kor.	1908 kor.		hátr. kor.	1908 kor.
Alpár Mór, Zalatorjáca	8.—	—.	Rausnitz Jakab, Rohonc	—.	8.—
Ardai Simon, Garamszentkereszt	—.	2.—	Silberstein Ede, Körmöcbánya	—.	8.—
Bartók Jakab, Losonc	8.—	—.	Singer Izrael, S.-A.-Ujhely	6.—	—.
Brüll Soma, Sásd	6.—	—.	Spronz Ede, Vágszered	—.	8.—
Fábián Ferenc, Nyíregyháza	8.—	—.	Schönfeld Arnold, Vác**	6.—	—.
Feiner J. Jenő, Nagysur	4.—	4.—	Schwarz Ignác, Nagyléta	4.—	—.
Fejér Lipót, Nagyszécsén	8.—	—.	Streisinger Sándor, B.-Gyarmat	6.—	—.
Halász Béla, Munkács	10.—	—.	Székely Menyhért, Bpest	4.—	—.
Ifj. Hartmann Sámuel, Bpest	4.—	—.	Szücs Samu, Bpest**	2.—	—.
Herzfeld Jakab, Tata	—.	8.—	Vajda Márton, Temesvár*	8.—	—.
Maislis Rafael, Ujvidék	10.—	—.	Vörös Simon, Vágújhely	4.—	8.—
Neumann N. Nándor, Negyed	—.	8.—	Zollner Albert, Miskolc	10.—	—.
Nyitrai Zsigmond, Jánoshalma	8.—	8.—	Összesen	128.—	62.—
Neu Lipót, Sárvár	4.—	—.			

* Utánfizetés.

** Már 1908. januárban küldte be.

d) Gyűjtés az árva-alap javára:

	kor.
Gyűjtés a nyíregyházai körülés alkalmával, Gutstein Ma- riska tanítónő révén	10.80
Izr. Nőegylet, Igló (Lóvy Mór útján)	20.—
N. N. adománya, Jászberényben	6.—
Összesen	36.80

e) Adományok az egyesület céljaira:

	kor.
Ardai Simon gyűjtése, Garamszentkereszt ¹	15.60
Fischer Lipót, Liptószentmiklós, egy gyermekszínház jöve- delméből	50.—
Fodor Miksa, Vágsellye gyűjtése ²	18.50
Simkó Gyula adománya, Nagyrippény	10.—
Takarékpénztár adománya, Dunaszerdahely	5.—
Összesen	99.10

¹ Ehhez hozzájárultak: A. Klein 2.—, Strasser 1.—, Meisel 1.—, Weilné —.60, Zlattner József 1.—, Balog Lajos 1.—, Körner Antal 1.—, Chewra Kadisa 8.—. Összesen K 15.60.

² Ehhez hozzájárultak: Izr. hitközség 5.—, Braun Simon 2.—, Donath Salamon 1.—, Bárdos Mór 2.—, Friedlib Miksa 1.—, Boros Jakab 1.—, Galantai Bernát —.50, Donath Ignác 2.—, Menczel és Kaiser 1.—, Donáth Mór és Dávid 2.—, Dr. Adler Ignác 1.—, Összesen K 18.50.

f) Gyűjtés az Üdülő-telep javára.

	kor.
Fejér Lipót, Szécsény rendes tagdíj III. részlete — — —	2.—
Kesztenbaum M. gyűjtése, K.-K.-Félegyháza — — —	1.80
Klein Gábor és Jules Leo gyűjtése, K.-K.-Félegyháza — —	6.30
Pollacsek Mór, Stomfa gyűjtése* — — — — — — — —	16.—
Rausnitz Jakab, Rohonc rendes tagdíj 6–10. részlete	10.—
Simonyi Zoltán gyűjtése, Zsolnán — — — — — — — —	6.—
Összesen — — — — — — — —	42.10

* Beküldte február 27-én.

Helyreigazítások: *Adler* Sámuel boldogasszonyi tagtársunk f. é. január hó 20-án csak 4 korona tagdíjat küldött be és nem 8 koronát, amint az tévesen az *Értesítő* februári számában ki lett mutatva. — *Berger* Mór váci tagtársunknak m. é. december havában küldött 8 korona tagdíja tévedésből kétszer lett kimutatva, még pedig az *Értesítő* I. és II. számában. — Ugyancsak tévesen kétszer lett kimutatva *Vitt* József sárospataki tagtársunknak f. é. február hó 4-én beküldött 8 korona tagdíja, még pedig az *Értesítő* f. é. II. és III. számában. — Az *Értesítő* f. é. II. számában a *kunmadarasi* hitközségnek tévesen kimutattunk 10 korona adományt, ezt az összeget a *kiskunhalasi* hitközség küldte be, amint azt az *Értesítő* III. számában helyesen nyugtáztuk. — Az *Értesítő* III. számában tévesen mutattuk ki, hogy *Pollacsek* Mór stomfai tagtársunk 8 korona tagdíjat küldött volna be f. é. február havában. — *Szabó* Lipót, Aradon lakó nyugdíjas tagtársunk f. é. január 6-án csak egyszer küldött be 2 koronát, még pedig az Üdülőtelep javára, nem pedig rendes tagdíjképpen is, amint az tévesen az *Értesítő* f. é. II. számában ki lett mutatva.

Budapesten, 1908. április 24-én.

Tolnai J. Béla
egyes. alelnök
h. pénztáros

K o h n J ó z s e f

Nem magunkfajta „uri“ tanító volt. Nem is volt „modern“ ember *Kohn* József, vagy amely néven nálunk általánosan ismerték „*reb Joszef Sál*,” mert Sál községből szakadt Sátoraljaujhelybe. Az iskolában a kétszer kettővel nem volt bajlódása. Nem bibelődött az alannyal meg az állitmánnyal sem. „Csak“ hitoktató volt. „Csak“ Isten ígét hirdette az apró nép közt. Mózes törvényeit véste a szivek táblájára, Rasi szellemét ismertette meg gyermekeinkkel és a talmud szövevényes utjain vezérelte őket fáradhatlanul, törhetetlen eréllyel, kitartással és lelkesedéssel. Tanítási órái sem voltak kipécézve, mint a mieink. Tanított hajnalhasadtától alkonyatig — nyáron. Télen persze a késő estbe húzóólag lámpavilág mellett tanította az eléje járuló újabb meg újabb gyermekrajokat.

Hogy mikor kezdte működését? Pontosan alig lehet tudni. Több, mint 40 évre tehető az az idő, melyet községünkben talmudtanítással töltött. A fiatalok mindig tanítónak ismerték, de az öregek nagy része is. Az iskolánk mellett fennálló talmudtóra-intézetben kezdettől fogva tanított, vagyis 21 éven át. Nemzedékeket nevelt és tanított a hit igazságaira. Az isteni tan hű tolmácsa volt mindig. Híven és sikerrel vetette a zsenge szívekbe a hit és erény magvait. Erős, egészséges oszlopa volt a maga működési körében a hit fennmaradásának. Ezeknek köszönhet a zsidóság a legtöbbet. Ezeknek köszönheti, hogy az isteni tan ki nem vész Izrael táborából, hanem mély gyökeret ver munkájuk nyomán egész nemzedékek szívében.

De nemcsak szellemi kincseivel látta el az arra rászorultakat, hanem anyagilag is segített sok szűkölködőn. Pedig maga is földhöz ragadt szegény volt világ életében. A saját nyomorával azonban nem sokat törődött. Jobban fájt neki a másoké. Ajtóról-ajtóra járt minden hét végén, hogy legyen pártfogolt szegényeinek miből „sabesz“-t csinálniok. Tehát nemcsak egy sereg

tanuló siratja benne a szellemi atyát, hanem egy sereg szegény is atyai jóltevőjét.

El lehet mondani róla, hogy a szó szoros értelmében hivatásának lett áldozata. Az orth. hitközség közönsége u. i. új talmudtóra épületet emelt legközelebb. Az eddigi kunyhószerűhöz képest igazi palotát. Késő ősszel a még kellően fel nem szerelt fűtetlen hideg szobában is ott tanított egész nap. Nem lehetett visszatartani, hogy türelmesen bevárja, amíg teljesen fölszerelik az új épületet. Az idő drága. Azt ő el nem fecsérelheti. Inkább az egészségét fecsérelte el. Betege lett túlbuzgalmának. A helybeli izr. kórházban ápolták nagy gonddal és önfeláldozással. Minden igyekezet hiábavaló volt. Értékes életét nem lehetett többé megmenteni. E hó 10-én temették óriási közönség részvétele mellett. Ha igaz az, aminthogy legtöbbször igaz, hogy az utolsó útra kísérők számából következtetni lehet az elhunyt életének hasznos voltára, úgy ebből is meglátszott, hogy érdemes férfiut kísérnek az örök nyugalom helyére. Ott volt a három hitközségből minden ember, aki csak ott lehetett. Mert ismerte és tisztelte őt városunkban minden zsidó ember. Nemes tulajdonságaiért mindenki nagyrabecsülte. A „Zemplén“, egyik előkelő helyi lapunk, pár évvel ezelőtt tárcacikkben is foglalkozott személyével.

Niszán hóra és péntek délutánra esett temetése. Mindkét körülmény külön-külön is akadály arra, hogy a zsidó halott fölött gyászbeszéd el ne hangozzék. Az ő kivételes egyéniségét azonban nem lehetett minden búcsúszó nélkül utolsó útjára bocsátani. Előbb fia, Ábrahám, aki Palesztinából vendégképp volt itthon, búcsúzott tőle meghatóan a templom udvarán, ahova az iskolahelyiségből a holttestet hozták, majd Löw Wolf, egyik legkiválóbb tanítványa mondott szívhez szóló gyászbeszédet, méltatva a megboldogult nagy érdemeit.

Dicsőség nevére, áldás emlékezetére!
S.-A. Ujhely.

Gárdos Mór.

H e r z f e l d J a k a b .
1850—1908.

Erős próbát állt ki újból az a lánc, mely egymáshoz fűzi a régi díszes tanító-gárdát, mert egy szem, — de egyike a legerősebb összetartó-láncszemeknek hullott ki belőle.

Meghalt *Herzfeld* Jakab, a tatai izr. hitközség nyug. ig. tanítója. Még java korában, 58 éves korban ragadta el a halál, miután 28 évet töltött becsülettel a tanítói pályán.

A Tatán nyaraló tanítók szolgálatkész barátja és tanácsadója volt *Herzfeld* Jakab. Ha tanítók átutazóban voltak, el nem mulasztották őt meglátogatni, mert a tanítóknak nyújtott szives vendéglátás a legnagyobb örömet okozta neki. Nem egy ízben történt meg minden előzetes értesítés nélkül, hogy a tatai kiszálló állomásnál tudták meg, vagy 4-en 5-en, hogy tulajdonképpen *Herzfeld* Jakabhoz tartanak vendéglátásra. De ember volt az a talpán, aki akkor mehetett el házától, amikorra tervezte. Sőt megtörtént, hogy az egy napra tervezett látogatásból egy hét is lett. De egy utolsó fájdalmas sóhajjal megszűnt mindez. Ami mulandó volt benne, elfödte a sír, de életének munkássága nem vész el.

Herzfeld Jakab az átlagot messze túlhaladó műveltség felett rendelkezett. Szeretetreméltó egyéniségének, egyenes jellemének nevelő hatását érezték mindazok, kik vele érintkeztek. Barátainak, ismerőseinek és tanítványainak tisztelete és nagyrabecsülése kísérte végig egész életén.

Temetése, mely ápr. 1-én ment végbe, méltó volt életéhez. Jelen volt ott minden tatai iskola és egyeslet, továbbá a hitközség és a volt tanítványok küldöttsége.

Megható volt *Handler* Márk főrabbi beszéde, melyben megkapóan ecsetelte a tanító gond- és fáradságteljes sorsát és sokszor pályája okozta korai halálát. Az iskolaszék, tantestület és egyesületünk képviselőjében *Vágó* József ig.-tanító, a volt tanítványok nevében e sorok írója bucsuzott el a megboldogulttól.

Életének adataiból följegyezzük a következőket: született Tatán, iskoláit ugyanitt és később Budapesten végezte. Mikor megvolt az oklevele, *Klingenberg* Jakab, ki — mint a ceglédi hitközség küldöttje, éppen Pesten járt — *Herzfeldet* karon fogta e szavakkal: Te velem fogsz jönni Ceglédre, nekünk ilyen emberre van szükségünk; és Herzfeld ment Ceglédre. Ott 2 évig működött, de szülőhelyére vágyott, szülei is itt laktak Tatán, így hát ide pályázott, hol megválasztatván, 26 évig működött osztatlan elismerés mellett, — míg nem betegeskedése folytán 12 év előtt nyugdíjba vonult.

Halálát kínos betegség előzte meg, mely évekig gyötörte, míg 1908. márc. 30-án megváltotta őt a halál szenvedéseitől.

Halála első sorban gyászoló özvegyét sujtja, mert gyermekei nem voltak, de atyai szeretetét rokonainak gyermekeire sugározta egész életében. A fáradt test pihenni tért, de emléke élni fog közöttünk!

Tata.

Bérczi Mór.

P o l l á k A l b e r t

A pozs. izr. tanítókat febr. havában nagy gyász érte. Ekkor temették *Pollák* Albertet, ki az 1829-ki évben Eibenschützben, Morvaországban született. Tanulmányait Brünmben végezte. Előbb Malackán, majd Stompfán volt tanító, végre a pozs. orth. izr. hitközség fiúiskolájának 40 évig volt lelkiismeretes, tanítványaitól, kollegáitól és hitközségétől egyaránt tisztelt és becsült tanítója. A pozsonyi zsidó tanítóság külön egyesületet alkot, melynek a megboldogult sok éven át buzgó elnöke volt. Ezen utóbbi minőségében cél tudatos vezetésével az egyesület minden tagjának elismerését és háláját vivta ki. Mindenki ismerte az öreg urat és csodálta szellemi frissességét és szerette tiszteletet parancsoló egyéniségét. Jótékonyágáról ismerték a pozs. szegények és a Pozsonyon átutazó szegény tanítók. Megható volt az a szeretet, mellyel a 87 éves öreg úr a feleségéhez ragaszkodott, kinek halálát is csak 8 nappal élte túl és kinek nevével az ajkán halt meg. 2 fia van, kik előkelő állást foglalnak el a társadalomban.

Volt tanítványainak nagy serege, a pozs. hitközség és tanítótestülete és mindenki, aki ismerte, mélyen gyászolta a derék, évek óta nyugalomban élő agg tanítót, akiről joggal mondhatjuk: זכר צדיק לברכה

Pozsony.

Kohn Vilmos.

S i l b e r s t e i n E d e

1833—1902.

Nincs hónap, hogy Értesítőnk kartársainknak — úgyszólván — tömeges kidöltét ne jelentené be. Szomorúan tapasztaljuk, hogy a halál kegyetlen angyala mily kérlelhetetlenül pusztít sorainkban.

Kihalnak, kidőlnek világító oszlopaink, kikhez mi fiatalabbak a bámulat bizonyos nemével közeledtünk, erőt merítve tőlük a rögzös pályánkon való kitartásra. A nélkülözések hosszú sorá volt az ő életük és a nyomor morzsái csak rövid ideig élvezett csekély nyugdíjuk. S mégis — mily fáradhatatlanok a kötelességteljesítésben, mily lelkesen kitartók, mily szeretettel viseltetnek nyomorultul díjazott és még így is ingatag pályájuk irányában.

A kegyelet és megilletés érzetével én Értesítőnkben elsőbben ezt a hirovatot nézem. Nézem, hány kartársunk halálát siratja ismét testületünk, hány buzgó munkását a zsidóság egész tanügye, hány forrásunk apadt ki ismét. És sajnos tapasztalom, hogy sokan, nagyon sokan!

A mult hónapban elhalt három kartárs mellé sorakozik negyediknek *Silberstein* Ede nyugalmazott mosóci tanító. Földi maradványai ott nyugsznak a körmöcbányai zsidó temetőben.

Silberstein Ede ama gárdájához tartozott a zsidó tanítóságnak, kik a zsidó tanok nagyszerű igéit még a régi mestereknél hallgatták. Alapos héber tudása a vallásos szabványok szigorú, meg nem alkuvó pontos betartása voltak jellemző vonásai. *Silberstein* zsidó tanító volt a szó legtisztább, legnemesebb értelmében. A szegénységre szóló paspartouját, az oklevelet, mint autodidakta szerzi meg vasszorgalmával. 50 évi működés után nyugalomba vonulván, büszkén tekintett vissza az iskolában felnevelt generációra és a mint magam tapasztaltam, tanítványai ugyan azzal a büszkeséggel tekintettek volt tanítójukra.

A megboldogult végtisztességén megjelent a mosóci Chevra Kadisa testületileg, megjelentek volt tanítványai nagy számmal és a körmöcbányai főreáliskola zsidó és keresztény vallásu tanárai.

Garamszentkereszt.

Ardai Simon.

Spronz Ede.

1840—1908.

Április hó 7-én kísértük örök nyugalomra *Spronz* Ede nyugalmazott tanítót. A megboldogult 32 éven önfeláldozó buzgósággal működött a szeredi izr. iskolánál.

Nehéz asthma-betegsége már 14 év előtt visszavonulásra kényszerítette, de nem a jól megérdemelt nyugalom, hanem nehéz szenvedések jutottak osztályrészeül. A halál, melytől ő nem irtózott, mely fájdalmi közben egyedüli reménye volt, megváltotta őt kínjaitól. Temetése az iskolaszék, hitközségi előljáróság, a tantestület és tanulócsereg, valamint óriási közönség nagy részvétele mellett ment végbe. A koporsónál érdemeit főt. *Pscherhöfer* Mór főrabbi és iskolaszéki elnök méltatta szép beszédben, majd *Abeles* Jónás tanító — mint a tantestület senióra — megható szavakkal búcsuzott el az elhunyt kartárstól.

Legyen neki könnyű a föld, melyen becsülettel önfeláldozóan dolgozott, melyen életében kevés elismerést talált és melyen kimondhatatlanul sokat szenvedett! Áldott legyen emléke!

Vágszered.

Lőwy Mózes.

Könyvismertetések.

Magyar-zsidó Szemle. Bőséges és változatos tartalommal jelent meg a M. Zs. Szemle ez évi második száma. *Társadalom, Tudomány, Folklore, Irodalom, Ország-világ, Tanügy, Kútfő és Vegyes* rovataiban érdekesnél-érdekesebb tárgyakat dolgoz fel a már megszokott és ismert alapos tudományossággal, szabadelvű felfogással, igaz zsidó érzéssel.

Amikor a zsidóság nagy kérdését: a szervezet ügyét tárgyalja, hű marad hagyományos, haladó szelleméhez. A magyar zsidóság csak egy felekezetet alkotott eddigelé és csak egy zsidóságot képezhet a jövőben is. Mert a lelkiismereti kérdések szabadonhagyásával csakis így állhatunk meg, mint zsidófelekezet a haza, a nemzet és önmagunk javára. A szervezet törvényben fogja kimondani az egységes zsidóságot és ez felel meg a történelmi igazságnak és a magyar zsidóság közérzületének. — *Bató J.* Lipót igen ügyesen csoportosította a statisztikai hivatal által kiadott évkönyvből a kizárólagosan zsidó vonatkozású adatokat. Megtudjuk ebből, hogy 1906. év végén 186.047. zs. vallású lakósa volt Budapestnek. Ez az összlakosság 23.5%-nak felel meg. De intellektualis tekintetben a zsidóság messze felülmúlja ezt az arányszámot. Magyarul 94%-a tud, viszont a két és három nyelven beszélők között a többi felekezeteket is beleszámítva első helyen állunk. 49.8 és 19.3%-át tevén így a műveltebb osztálynak. Percentualiter vezetünk az ipar és kereskedelmi szak-
tárgyak elsajátításában is, amennyiben 4225 izraelita vallású tanuló járt ipar- és kereskedelmi iskolába.

A közölt tudományos cikkek igaz élvezetet nyújtanak az olvasónak. Irodalmi szemléje pedig teljes tájékozódást nyújt a világon megjelenő zsidó munkálkodásról. A talmud új szövegkiadása és angol fordítása, az egyes kritikai iratok méltatása, a zsidódogmák és a vallásbölcsezet története; a zsidó közmondások és szólamok gyűjteménye, mint a zs. néplélek és népszellem megnyilvánulásának tükre stb. mind-mind fényes bizonyítéka a zsidószellem termékenységének. Ecseteli az oroszországi zsidóságban napról-napra erősebben mutatkozó belső forrongást, amint elnyomatásuk hatása alatt a legszélsőbb irányú politikai párthoz csatlakoznak és magát a zsidóságot is politikai tényezővé akarják tenni. Az elnyomatás alól való felszabadulási vágy eltereli őket az igaz, ősi zsidó felfogástól és erőszakosságtól sem riadnak vissza. Bőven fejtegeti az orosz zsidóság társadalmi, gazdasági, felekezeti helyzetét és történelmi igazságként kutatja annak indító okait és fejleményét, az „Izrael gyülekezete“ cím alatt egyesült zsidó párt jelentőségét, hivatását és befolyását. A *Bosszu c.*, Vlnából keltezett cikkből tisztára megismerjük az orosz zsidóság erkölcsi és anyagi, politikai és társadalmi helyzetét.

A közép és ennek megfelelő iskolák V. osztálya számára a hittani tanterv kereteiben új könyv jelent meg *Bibliai olvasmányok* címén Dr. *Neumann* Edétől. Beható bírálatot közöl a könyvről, mely az elemi iskolai hitoktatás terjedelmén túl esik s így bennünket főképpen, mint irodalmi munka érdekel.

Végül igen szépen nyilatkozik megboldogult *Singer* Izrael, sátoraljaujhelyi igazgatóról, ki tudományos működésével, lelkes tanítókodásával, kedvelt egyéniségével első sorban hitrokonainak szeretetét, becsülését vivta ki.

Pintér Zsigmond.

מִשְׁפָּט פְּשׁוּט נִקְיָד II. rész **מִצְפָּה** Héber nyelvtan mondattani alapon I. rész **נִקְיָד** II. rész **פְּשׁוּט** az izr. elemi IV. V. VI. a polg. fiuisk. I. és II., a középiskola alsó négy osztálya, valamint magántanulók számára írta *Pfeiffer* Mór izr. iskolai igazgató Pápán. Ára: I. rész 50 fillér, II. rész 80 fillér, I. és II. rész 1.20 kor. Vác 1907.

Cimben megadott könyv kísérlet akar lenni arra, mint lehetne az izr. iskolákban és a középiskolai hitoktatásban követelt héber anyagot nyelvtani alapon tanítani. Szerző a nyelvet akarja megismertetni és úgy látszik, ezen az úton véli a bibliát és a liturgiát is megértetni. Ő nála, amint mondja, alaposan bevált ez a módszer és magunk is szívesen elismerjük, hogy ott, ahol a héber szavak már nem hangzanak idegenül a fülnek, az ilyen módon való tanítás sikerre is vezet. Ezt annál inkább emelhetjük ki, mert a szerző sok igyekezetet vetett arra, hogy a héber nyelv tanítását összhangba hozza a gyermek másutt szerzett nyelvismeretével. Figyelme mindenre kiterjed és mindennek a műkifejezéseit pontosan megadja. A héber nyelvben csak némileg jártas gyermekre pszichológiailag is elég üdvös hatással lehet az a tény, hogy a héber nyelv ugyanazokkal a modern módszerekkel dolgozik, mint a

többi. Azt hisszük, hogy sok iskolában haszonnal fogják forgatni, és talán a szerző intencióit is képviseljük, ha azt mondjuk, hogy a tanítók számára mint jó segédkönyv nagyon jó szolgálatot tehet. Egy újabb kiadásnál a sok héber sajtóhiba alaposabb revideálását ajánlanók.

F. A.

Zsidó témák. Két elbeszélés. Irta: *Szabolcsi* Miksa. Ára 3 korona. Kapható a szerzőnél, az „Egyenlőség” szerkesztőségében, V., Váci-körut 18. Budapest, 1908.

Szabolcsi Miksa neve programot jelent a magyar zsidóság közéletében. Prototípusa ő annak a modern zsidónak, ki össze tudja egyeztetni mély, vallásos érzését a modern világ követelményeivel. A héber ismeretekben való nagy jártassága, nagy publicisztikai tehetsége és széleskörű műveltsége lehetővé tették neki azt, amit azelőtt Magyarországon és különösen Budapesten lehetetlennek tartottak: egy művelt, öntudatos, eredetére és vallására büszke magyar zsidóság megteremtését. Ennek a célnak érdekében munkálkodik *Szabolcsi* már több mint egy évtized óta. Teszi ezt hétről-hétre az „Egyenlőség” hasábjain, de teszi azt időről-időre könyv alakban megjelenő munkáiban is.

Ennek a célnak szolgálatában áll a szerző legújabb munkája is, mely két elbeszélést tartalmaz. Az első „*Maranusok*” a spanyol inkvizíció korszakába vezeti vissza az olvasót és érdekesítően mutatja be a kényszerűség alatt kitért zsidóknak, a maranusoknak hitéletét és annak a kornak hazájuk és vallásukért rajongó nemes férfait. A második elbeszélés „*Az áldozat*” már kevésbé sikerült és bőbeszédűségénél és terjengősségénél fogva nem köti úgy le az olvasó figyelmét. De e hibáin kívül sikerült jellemrajza a hazánkban oly gyakori, a keresztény társaságba vágyó és saját fajtáját lenéző zsidóknak, másrészt a vasszorgalommal és becsületes törekvéssel dolgozó zsidó tudósnak.

Hitvita. Izsák ben Abrahám Troki Chizuk Emunája nyomán összeállította és bevezetéssel ellátta: *Szabolcsi* Miksa. Ára 2 kor. Kapható a szerzőnél az „Egyenlőség” szerkesztőségében, V., Váci-körut 18. Budapest, 1908.

A zsidó tanítónak, különösen annak, ki nem zsidó iskolában tanítja a hittant, gyakran van alkalma vitatkozást folytatni más vallású kartársaival. Az ilyen hitvita természetesen nagyon kínos a zsidó tanítóra nézve, kinek nemcsak arra kell vigyáznia, hogy le ne gyűrjék, hanem arra is, hogy ellenfele vallásos meggyőződését meg ne sértse. Kerüli is minden okos ember az ilyen vitát és kitér előle, ahogy csak lehet. Néha azonban a hallgatás többet árt, mint használ és olyan benyomást tesz, mintha beismerés volna. Ez pedig szintén nem volna helyes dolog. Mert kitérni a csata elől, az megjárja, de harc nélkül lerakni a fegyvereket, közel áll az áruláshoz. Jó szolgálatot tett tehát *Szabolcsi* azzal, hogy kiadta a héber „*Chizuk Emuna*” („A hit vára”) című, XVI. századbéli vallási vitairatot, mely a középkori zsidó hitvédő irodalom egyik legmerészebb és legtökéletesebb munkája. Szellemi fegyvert kap ezáltal az is a kezébe, aki kevésbé jártas a zsidó irodalomban és akit azért az ilyen vitatkozás hamar lekapna a lábáról.

A magyar királyi tanfelügyelet fejlesztése. Irta: Dr. *Hajnóci* R. József. A szerző kiadása. Ára 1 korona. Lőcsén, 1908.

Közismert tény ma nálunk, hogy a m. kir. tanfelügyelő tulajdonképpen már régen nem felügyel a „tan”-ra, hanem aktákat intéz el. Elképzelni is sok, hogy mi mindent követelnek a megyei tanfelügyelőtől. Valóságos „mindenese” a közoktatásügyi kormányznak, akitől minden kérdésre, mely csak távolról is érintkezésben van az alájarendelt népoktatási intézetekkel és azok oktatóival, nemcsak véleményt, hanem többszöri felterjesztést is követel. Igénybe veszik azonban a kir. tanfelügyelőt a többi miniszteriumok is. A miniszterelnök 20—30 pontból álló évi jelentést kíván tőle. A király személye körüli miniszter a közművelődési szolgálatokért adott kitüntetések átadásakor ünnepi szónoknak küldi ki. A belügyminiszter a közigazgatási oktatófolyamba előadónak, meg a nemzetiségi mozgalmak kipuhatójának és a szeszfogyasztók népszámlálójának nevezi ki. A pénzügyminiszter számára a tanítói nyugdíjalap 30 fillérről tüzetes kimutatásokat kell készítenie. A kereskedelemügyi miniszter iparműhelyeket és házi ipart, a földművelésügyi pedig gyümölcsfa-, meg selyemhernyótenyésztést, méhészetet s népkönyvtárakat szervezetet vele. Az igazságügyi miniszter őt kötelezi a községi iskolai alapvagyonokról szóló birói végzések lemásoltatására. A honvédelmi miniszter végül tőle követeli a hadköteles népoktatók nyilvántartását. Csoda-e tehát ilyen körülmények közt, hogy a tanfelügyelők nem tudnak megfelelni

tulajdonképeni feladatuknak s nem ellenőrizhetik az iskolák működését? (Rossz nyelvek azt mondják ugyan, hogy ennek ellenére a tanítók mégis teljesítik kötelességüket.

A szerző, ki 28 éve buzgólkodik a tanfelügyelői munkában, érzi e visszás állapotok fonákságát s füzetében sokféle javaslatot tesz a tanfelügyelői teendők részint apasztása, részint egyszerűsítése érdekében. Mi véleményét minden tekintetben elfogadjuk, csak egyben nem adhatunk neki igazat. A szerző ugyanis azt javasolja, hogy a tanítógyűlések jegyzőkönyvei közül csak azokat terjesszék föl a tanfelügyelők, amelyekben értékesebb elvi jelentőségű és szélesebb körű határozatok vannak, a többiek pedig maga intézze el. Ez véleményünk szerint nem helyes. A tanítóknak csak gyűléseikben van alkalmuk véleményeiknek és kívánságaiknak kifejezést adni és azokat jegyzőkönyveik útján a kormány tudomására hozni. Ne legyen tehát joga a tanfelügyelőnek ezt a jegyzőkönyvet csak azért nem felterjeszteni, mert azok a kívánságok esetleg nem az egész országra kiterjedők.

Máskülönben szerzőnek érdekes és tanulságos füzetét minden tanítói könyvtár részére beszerzésre melegen ajánljuk. E.

Vizsgálás módszere és reformja. Irta: *Vaday József*. Kapható a szerzőnél Nagyváradon. Ára 3 korona.

Tanítói körökben mindjobban terjed az a tudat, hogy az évváró vizsga nemcsak fölösleges, hanem káros is. Mert nemcsak hogy a tanító munkáját nem lehet a vizsga sikeréből megítélni, de még a tanulók tudása sem világlik ki kellőképen ennek a révén. Azért külföldön épügy mint nálunk, a fiatalabb tanító-generáció határozott elvi ellensége a most divó vizsgai rendszernek és annak eltörlésére törekszik. De hogy a szülők és a külvilág érdeklődését az iskola iránt megtartsák és fejlesszék, az évváró vizsga helyébe iskolai ünnepélyt akarnak tenni.

Ennek a nézetnek ad kifejezést *Vaday József*, nagyváradai kartársunk és ismert nevű pedagógiai író legújabb könyvében, melyben érdekes képét festi a vizsgai elnököknek. Így pl. elmondja, hogy az egyik tanító iskolai terveiről beszélt papjának és modern keretbe foglalt Spencer-féle irányról tett említést: „Ne spencerezzen tanító úr, hanem vágassa be jól a katekizmust, mert a gyermekek nem tudnak semmit.“ Egy másik alkalommal, amikor épen egy szakszerűen megállapított mintatanítást tartott, belépett ez esperes. A tanító a magas vendég tiszteletére még pontosabban folytatta a dolgot. Az esperes nagyokat ásított s végre dühösen kiáltott: „Ugyan hagyja el már ezt a mókázást tanító úr és mondassa el a kétszerkettőt, lássuk, tudják-e?“

Egész természetrajzát adja az elnököknek, kiket temperamentumuk és természetük szerint több osztályba soroz. Így megkülönböztet nyelvtani elnököt, ki minden tantárgynál nyelvtani szabályokat kérdez, olvastató elnököt, ki mindig csak olvasgatni akar, mértani elnököt, ki már a harmadik osztályban mértani szabályokat akar hallani, szobor elnököt, ki méltóságosan és mereven ül a székén, gavallér elnököt, ki kocsiszámra hordja a gyermekeknek az ajándékot.

Addig azonban, míg a vizsgát meg kell tartani, jó, különösen a fiatal tanítónak, ha tudja rendezni is. Mert a laikus közönség nagyon is hajlik arra, hogy a vizsga „szépsége“ szerint ítélje meg a tanító működését. Ezek a fiatal és nem fiatal tanítók haszonnal forgathatják *Vaday* könyvét, melyben nem egy jó és megszívlelendő tanácsot és útbaigazítást találhatnak.

Miként ünnepeljük a madarak és fák napját. Az országos állatvédő egyesület által kiírt irodalmi pályázaton díjat nyert munkálatok.

33 pályamunka érkezett be, mindmégannyi utmutatást nyújt a tanítóknak, hogyan fejlesszék tanítványaikban a fák és madarak iránti érdeklődést és szeretetet. A beérkezettek közül 5-öt ad ki a fenti cím alatt az *Allatvédő Egyesület*. A zsidóságban mindenkor, már a mózesi korban súlyt helyeztek a gyümölcsfák, élőfák és így a velük szorosán összekapcsolódó gazdasági érdekek megóvására, az isteni teremtmények szeretetének fejlesztésére. Tórai parancs gondoskodott Izraelban arról, hogy úgy béke, mint harc idején a fákat kiméeljék, ápolják. És minél inkább tud valaki foglalkozni a fák nemesítésével, ápolásával: annál jobban emeli erkölcsi érzületét, melyben a fák és madarak védelme első helyet fog elfoglalni. A ministeri rendelet is azt célozza, hogy a gyermekek lelkében már kora ifjúságukban beleoltassék az isteni teremtmények hivatásának felismerése, megszeretése, ápolása, fejlesztése. A természet és így Istennek tisztelete ez, melyre gyermekeinket nevelni, szok-

tatni kell. Hogyan? Megmondja ez a közölt őt, ily célból írt pályamunka. Mindenki ingyen kaphatja meg e munkát az azt terjesztő és a célt: a fák és madarak védelmét általánossá tenni óhajtó *Allatvédő Egyesülettől*. Zsidó tanítóknak nem kell újból hangoztatni, hogy a zsidóság jövője és érdekeinek emelése, biztosítása rejlik abban, ha a zsidó ifjúságot a föld művelésére, gazdasági életpálya választására terelik. Nem a tisztán kereskedelmi ügyességet kell csupán fejlesztenünk, hanem hozzá kell szoktatnunk a jövő zsidó nemzedéket ahhoz a gondolathoz, hogy a mezőgazdaság terén igyekezzék biztos megélhetési alapot szerezni magának. Ezt a fák és madarak napján alkalomszerűen, ezzel egybekapcsolva kell tennünk. És minden évben újból és újból nyomatékosan rá kell mutatnunk a zsidóság e jövő feladatára. Ajánljuk a füzeteket minden zsidó tanítónak figyelmébe.

Pintér Zsigmond.

HIREK ISKOLÁINK ÉLETÉBŐL.

Szülői értekezlet. A kassai izr. iskola tantestülete május hó 3-án vasárnap d. e. fél tizenegy órakor szülői értekezletet tart, melyen *Szilágyi Nándor* igazgató a következő két tárgyról fog előadást tartani: *A szülői értekezletek célja és Miképp szoktathatjuk gyermekeinket igazmondásra?*

Új iskolaépület. A tiszabői hitközség április hó 5-én tartott közgyűlésén *Goldmann Béla* hitk. elnök indítványára, de különösen *Fekete Jakab* m. kir. postamester, iskolaszéki elnök buzgólkodása folytán elhatározta, hogy felekezeti iskolája számára új modern épületet emel. A költségek részbeni fedezésére gyűjtést indított, melynek első eredménye 1100 korona volt, melyhez hozzájárultak: a politikai község 300, a szentegylet 400, a nőegylet 300, és a hitk. elnöke 100 koronával. A hitközség elhatározása annál dicséretreméltóbb, mert csak 23 fizető tagja van. Az iskolát azonban nagy számmal más vallásuak is látogatják, kik majdnem túlsúlyban vannak.

Kérelem. A somogykéthelyi izr. hitközség iskolája hiányos felszerelése és a rozoga iskolaépület miatt államsegélyért nem folyamodhatik. Minthogy a hitközségnek csak 12 fizető tagja van és amúgy is el van adósodva, a sajátjából sem az iskola ujjáépítésének költségeit, sem a tanító fizetésekiegészítését nem fedezheti, s így azon veszedelem előtt állott, hogy jó hírnevű, régi iskoláját, melynek ma is 40 tanulója van, feloszlassa. E veszedelem elhárítására a hitk. előljárósága kéréselevelet küldött szét az országban, melyben hitfeleinket arra kéri, hogy adományaikkal támogassák őt abban az igyekezetben, hogy iskolaépületét a kívánalmaknak megfelelőleg átalakítsa és így iskoláját fentartsa. Az előljáróság elhatározása csak dicséretet érdemel és azért a somogykéthelyi hitközség kérelmét melegen ajánljuk tagtársaink figyelmébe és hisszük, hogy kiki a maga körében mindent meg fog tenni, hogy nemes célt szolgáló kérelem siket fülekre ne találjon.

Búcsúzás. *Kohut Mór* a debreceni izr. hitközségnek agg, érdemekben megöszült derék tanítója 45 évi sikeres működés után április hó 1-én nyugalomba vonult. A tantestület a márc. hó 31-én tartott értekezletén búcsúzott a nyugalomba vonuló kartáristól, amikor is *Kúti Zsigmond*, az iskola igazgatója, megható szavakban méltatta *Kohut Mór* érdemeit és fejezte ki a kartársak ragaszkodását és szeretetét. Szép beszédét e gondolattal végezte, mely *Kohut Mór* működésének legjobb jellemzése: „A mi iskolánkban való áldásos működéseddal méltóan töltötted be a zsidó tanító kötelességét, mert híven szolgáltad hazádat és felekezetedet!”

20 év. *Gárdos Mór* tagtársunk, a sátoraljaujhelyi izr. iskola tanítója, kit lapunk olvasói tartalmas és szépen megírt cikkei révén is ismernek és kedvelnek, 20 év óta működik minden illetékes tényezőnek sokszor hangoztatott elismerése és dicsérete mellett a tanítói pályán. Ez alkalomból a Sátoraljaujhelyen megjelenő *Zemplén* című politikai hetilapban *Knopfler Sándor* tollából egy *Gárdos Mór* működését, egyéniségét és jellemét méltató igen ügyesen megírt cikk jelent meg.

VEGYESEK.

Figyelmeztetés. Győri Adolf pénztárosunk távolléte alatt a posta, néhány közegének tévedése folytán, a címünkre érkezett néhány pénzküldeményt nem kézbesítette a pénztáros helyettesítésével megbízott Tolnai J. Béla alelnöknek, hanem visszaküldte a feladóknak, anélkül, hogy a legtöbb esetben tudtuk volna, kik voltak ezek. Minthogy pénztárosunk már átvette hivatalát, kérjük e tagtársainkat, hogy a hozzájuk visszaérkezett pénzeket küldjék újólá Győri Adolf pénztárosunk címére: VI., Eötvös-utca 6/B.

Emléklapok. Egyesületünk három esztendővel ezelőtt Csukási Fülöp alelnök indítványára emléklapokat adott ki. Tagtársaink már évek óta sürgették t. i., hogy a forgalomban levő és művészileg értéktelen, úgynevezett „kitüntetői jegyek“ helyett egyesületünk csináltasson oly művészi kivitelű, zsidó felekezeti és egyszersmind hazafias szimbolumokkal díszített emléklapot, melyek úgy a felekezeti iskolában, mint a hitoktatásnál, a jó tanulók jutalmazására alkalmasak és amelyek emléklap gyanánt oly tanulók közt is kioszthatók legyenek, kik a legfelsőbb osztályt végezve, az iskolát elhagyják. Ez emléklapok a legszebb kivitelben három évvel ezelőtt elkészültek és már az előző években is szép számmal fogytak. Felkérjük t. tagtársainkat, hogy az emléklapokat iskoláik számára az idén is minél nagyobb számmal rendeljék, avagy befolyásukkal hassanak oda, hogy hitközségük azokat megrendelje, annál is inkább, mert ez emléklapok tiszta jövedelméből az *Üdülő-telep* alapját gyarapítjuk. A megrendelés módozatait t. tagtársaink a lapunk e számában is közölt „Kérelem“-ben találhatják.

Statisztikai ívek. A szétküldött statisztikai ívek egy nagy része még nem érkezett hozzánk vissza. Felkérjük tehát tagtársainkat, hogy a hozzájuk küldött íveket a közérdekű célra való tekintettel minél előbb küldjék, pontosan kitöltve, egyesületünk címére, amennyiben ezt még eddig nem tették. Itt említjük fel, hogy számos tagtársunk bérmentetlenül küldte vissza az íveket és így mi mind ez esetekben 20—20 fillér postabírságot voltunk kénytelenek fizetni, ami eddig körülbelül 10—12 korona felesleges kiadást okozott egyesületünknek. A tévedés valószínűleg onnan ered, hogy tagtársaink azt hitték, hogy az egyesületünk címére intézett levelek „hivatalból portómentesek“, pedig ez sajnos nem áll. De így is érthetetlen ez a tévedés, mert hiszen ugyanezek a kartársaink egyéb hozzánk címzett leveleiket helyesen bélyeggel látják el? Kérjük tehát tagtársainkat, hogy *semminemű hozzánk intézett levelüket ne küldjék portómentesen.*

Gyűjtőíveink. Most már ismételtén és nyomatékosan kérjük t. tagtársainkat, hogy a hozzájuk küldött gyűjtőíveket legkésőbb május hó 15-ig küldjék be a leszámolással együtt egyesületünk címére, hogy a gyűjtést mielőbb lezárhassuk és arról összefoglaló jelentést készíthessünk. Egyúttal arra is kérjük tagtársainkat, hogy a hitközségükhöz küldött gyűjtőív sorsa iránt is érdeklődjenek és mindenképpen hassanak oda, hogy hitközségük előjárósága a hozzá küldött gyűjtőívet is május hó 15-ig hozzánk beküldje. Természetesen, tagtársaink oly irányban is használják fel befolyásukat, hogy a hitközség előjárósága az ívre valamelyes adományt vagy pártoló tagságra való kötelezettséget jegyezzen. De ha ez nem is volna elérhető, úgy szorgalmazták az üres ívek visszaküldését a jelzett terminusig.

Engedélyezés. A vallás- és oktatásügyi miniszterium a múlt évben új kiadásban megjelent 7 könyvünket 38.071 szám alatt 1908 április 3-án engedélyezte. E könyvek a következők: *Barna Jónás* magy. olvasókönyv III. rész 5. kiad. és IV. rész 4. kiadás. *Radó Vilmos* magy. olvasókönyv IV. rész 8. kiadás. *Pintér—Sebestyén* magy. nyelvkönyv II. oszt. 2. kiadás. *Mendl Lajos* német nyelv és olvasókönyv magyarajkú iskolák számára II. rész 3. kiadás, III. rész 2. kiadás. *Mendl Lajos* német nyelvkönyv III. rész 3. kiadás. Az engedélyezés alapját képező bírálatok, melyeket a miniszterium által megbízott bírálók: dr. *Bánóczy József*, dr. *Málnai Mihály* (a magyar könyvekről) és *Radó Vilmos* (a német könyvekről) terjesztettek be, a könyvekről, mint a Tantervnek és Utasításoknak megfelelő, igen kitűnő, mintaszerű népiszkolai tankönyvekről, felette nagy dicsérrel és elismeréssel nyilatkoznak.

Körülélek. A Győrvidéki Körnek Kisbéren május 19-én tartandó ülésén kívül még két körüléletről kaptunk hírt. A Bácsmezei Fiókkör augusztus második felében Baján,

az Északkeleti Fiókkör július 6-án Lőcsén akar ülést tartani. Az utóbbi, mint eddig mindig, a gyűlésen megjelenendő tagokkal kirándulást is tervez a Magas Tátrába és Gömör kies vidékeire és barlangjaiba. Az érdekeseknek ígérkező körülmények tárgysorozatait majd annak idejében közölni fogjuk.

Izrael története. *Stern* Abrahám közismert, kitűnő vallástani tankönyvei: *Izrael történetének* I. és II. kötete a közép- és polgári iskolák első és második osztályai számára, új javított kiadásban jelennek meg *Singer és Wolfner* könyvkiadóknál (VI. Andrássy-út 10. sz.). Az eddig is igen elterjedt, sokszor dicsért vallástani tankönyveket e javított kiadásban is mindazon tagtársainknak figyelmébe ajánljuk, kik a közép- vagy polgári iskola alsó osztályaiban hittant tanítanak.

Eljegyzések. *Weisz* Miksa, a pesti izr. hitk. elemi fiúiskola tanítója eljegyezte *Elfer* Jenny kisasszonyt, *Elfer* Dávid úr leányát Triesztből. — *Goldfahn* Anna kisasszonyt, a pesti izr. hitk. elemi leányiskola tanítónőjét, dr. *Goldfahn* Sándor bacsótopolyai rabbi leányát eljegyezte *Wurm* Márkus úr Budapestről. — *Schulhof* Lipót, Budapesten lakó, nyugdíjas ómoravicai tanítónak Janka leányát eljegyezte *Pollák* Lipót úr Budapestről.

Hymen. *Hajnal* Jakab titkárunknak fia, *Hajnal* Lajos malomhivatalnok, ápr. hó 30-án vezette oltárhoz *Deutelbaum* Nelly kisasszonyt *Deutelbaum* Samu úr leányát Zavarról. — *Ózer* Zsigmondnak, a gyakorló iskola nyugdíjas tanítójának, egyesületünk volt elnökének Vilmos fia elvette *Rosenthal* Baby úrhölgyet Berlinből. — *Sasvári* Bélának, a pécsi iskola igazgatójának fia, *Sasvári* Géza gépészmérnök elvette *Kürthi* Vali kisasszonyt, *Kürthi* Oszkár úr leányát Budapestről. — *Fleischner* Lipót besztercebányai tanítónak *Malvin* leányát elvette *Farkas* Izor úr Győrből. — *Löffler* Jonásnak, a nagybecskereki hitközség jegyzőjének Berta leányát elvette *Löv* Adolf úr Temesvárról.

Új felekezeti lapok. A múlt évben alakult Országos Rabbiegyesület hivatalos közlönyt adott ki, melynek első száma „*Az Országos Rabbiegyesület Havi Közönlönye*” címmel április 1-én jelent meg. Az új lap szerkesztője Dr. *Neumann* Ede nagykanizsai főrabbi. A bemutató szám a következő tartalommal jelent meg: Beköszöntő, írta a szerkesztő. Az országos tanterv. A nyugdíjintézet ügye. Külföldi krónika. Az Orsz. Rabbiegyesület alapszabályai. Az egyesület választmányának jegyzőkönyve (1907. dec. 23.) A lapnak május 1-én megjelent második számában a következő cikkeket találtuk: Buzdító hangok. Levél a szerkesztőhöz. Írta dr. *Fischer* Gyula. Egy rabbiegyesületről. Írta dr. *Bacher* Vilmos. A rabbi tevékenysége a községkerületekben. A lap előfizetési ára 6 korona, tagok a tagsági díj fejében kapják. A zsidó tanítószeg, mely természetes rokonszenvvel kísérte az egyesület megalakulását és méltányolja azokat a törekvéseket, melyeket ez egyesülés szolgál, bizonyára meleg érdeklődéssel viseltetik majd az egyesület hivatalos közönlönye iránt is. — *Magyar Zsidó.* Orth. zsidó felekezeti és társadalmi folyóirat címmel április havában új lap jelent meg, melynek felelős szerkesztői *Gabel* Jakab és *Hartstein* Lajos és mely tulajdonképpen folytatása, avagy utódja a *Viador* halálával megszűnt *Zsidó Híradó* nak. A lap, úgy látszik, az Orth. Közvető Bizottságnak hivatalos közönlönye; előfizetési ára egy évre 12 korona, félévre 6 korona; a szerkesztőség és kiadóhivatal címe: VI. Eötvös utca 19. A lap ez első száma tartalmas és változatos.

Békeszeretetre nevelés. *Nagy* József tagtársunk ez érdekes füzet, melyet lapunkban ismertettünk és melyért szerzőnek a miniszter levélben fejezte ki köszönetét, szerzőnél még kapható, amíg a meglevő példányok ki nem fogynak. Ára 50 fillér. A füzetet olvasóinknak ismételtelen, melegen figyelmébe ajánljuk.

20 éves találkozó. Mindazon tanulótársaimat, ki velem együtt 1888. nyarán az Orsz. Izr. Tanítóképzőintézetben képesítésvizsgálatot tettek, vagy kik velünk 1884. szept. 1-től a négy évfolyam egyikébe jártak, kérem, írják meg nekem pontos címüket és javaslatukat arra az időpontra vonatkozólag, amikor 20 éves találkozóra összejöhetnek. *Bárd* Rezső, VII. Király-utca 53. III. em. 19.

Megjelent „*A gyermek érdeklődésének lélektana*”. Írta *Nagy* László tanítóképzőintézeti igazgató, kiadta a Franklin társulat; ára 3 korona. — *Az ifjúsági egyesületek a népmivelés terén.* Írta dr. *Petri* Mór, Pestmegye kir. tanfelügyelője. A „Népnevelők könyvtára” c. gyűjtemény kiadása (*Lampel* R. *Wodianer* és fiai) ára 1 korona. — Az érdekes két könyvet lapunk jövő számában fogjuk ismertetni.

Jeles mondások és költemények gyűjteménye cím alatt *Pálinkás* Béla fiúmei állami tanító, dús gyűjteményt állított egybe, mely nemcsak a Tanterv által kiszabott költeményeket adja, hanem a nagy férfiak jeles mondásainak, valamint

a közmondásoknak és az alsóbb osztályok részére előirt találós meséknek is gazdag tárházát nyújtja. A könyv kapható Kovács Gyula könyvkereskedőnél Nagybányán. Ára 2 K. 50 f.

× **Pályázat.** Nevelőnő, lehetőleg okleveles, vidékre két leány mellé keresetlik. Zongoratanítás megkívántatik. Fizetés megegyezés szerint. Kérvényeket továbbít Berger Mór igazgató-tanító, Vác.

× **Házasság.** Egy tanító férjhez adná 23 éves, igen csinos megjelenésű leányt jó állásban levő tanítóhoz vagy más biztos állásban levő hivatalnokhoz. A leány, szülei házában élve, női kézimunka- és zongoratanítással foglalkozik, oly sikeresen, hogy havonta 140—180 K-t keres. Beszél és ír kifogástalanul magyarul és németül, és figyelemreméltó műveltsége mellett igen jól érti a háztartás vezetését. Hozománya 6000 K és gyönyörű kelengye. Érdeklődők ajánlatait továbbítás végett elfogadja e lap szerkesztősége.

Közgazdaság.

A triesti általános biztosító társulat (Assicurazioni generali) f. é. március hó 26-án tartott 76-ik közgyűlésen terjesztettek be az 1907. évi mérlegek. Az előttünk fekvő jelentésből látjuk, hogy az 1907 december 31-én érvényben volt életbiztosítási tőkeösszegek 917.014,396 korona és 99 fillért tettek ki, és az év folyamán bevett díjak 41.095, 963 korona és 58 fillérre rugtak. Az életbiztosítási osztály díjtartaléka 13.422,408 korona 19 fillérrel 264.156,557 korona 24 fillérre emelkedett. A tűzbiztosítási ágban, beleértve a betöréses- és tükörüveg biztosítást a díjbevétel 16.585,488,656 korona biztosítási összeg után 27.302,460 korona 49 fillér volt, miből 10.146,474 korona 45 fillér viszontbiztosításra fordított, úgy, hogy a tiszta díjbevétel 17.155,986 korona 04 fillérre rugott, mely összegből 12.269.989 korona 32 fillér mint díjtartalék minden tehertől menten jövő évre vitetett át. A jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 113.331,852 korona 27 fillér. A szállítmánybiztosítási ágban a díjbevétel kitett 3.921.627 korona 66 fillért, mely a viszontbiztosítások levonása után 1.717,649 korona 06 fillérre rugott. Károkért a társaság 1907-ben 37.472,580 korona 25 fillért és alapítása óta 899.042,935 korona és 20 fillért fizetett ki. E kártérítési összegből hazánkra 173.248,760 korona 76 fillér esik. A nyereség-tartalékok közül, melyek összesen 20.292,237 korona 37 fillérre rugnak, különösen kiemelendők: az alapszabály szerinti nyereségtartalék, mely 6,300.000 koronát tesz ki, az értékpapírok árfolyam-ingadozására alakított tartalék, 12.565,698 korona 89 fillér összegben, továbbá felemlítendő a 160,000 koronára rugó kétes követelések tartaléka és az ingatlan tartalék, mely az idej átutalással 1.266,538 korona 48 fillért tesz ki. Az értékpapírok értéke 4.741,807 korona 69 fillérrel ment vissza, de a vezetőség elővigyázata folytán ez a veszteség az intézetet nem érinthette, mert az a 17,013.704 korona 71 fillért kitevő árfolyamtartalékból nyerhetett leirást. Ez a tartalék ma még mindig 12,565.698 korona 89 fillért tesz ki. Különös figyelmet érdemel még az 1000 ujintézeti részvénynek kedvezően keresztülvitt kibocsátása, melynek agió-nyereségéből 11.525,000 korona a matematikai életbiztosítási tartalékhoz csatoltatott. Részvényenként 600 arany frank osztalék kerül kifizetésre. A társaság összes tartalékjai és alapjai, melyek első rangú értékekben vannak elhelyezve, az idej átutalások folytán 292.979.592, korona 76 fillérről 323,629,347 korona 57 fillérre emelkedtek, melyek következőképen vannak elhelyezve: 1. Ingatlanok és jelzálog követelések 60.625,971 korona 77 fillér 2. Életbiztosítási kötvényekre adott kölcsönök 26.668,849 korona 08 fillér 3. Letéteményezett értékpapírokra adott kölcsönök 4.017,801 korona 92 fillér 4. Értékpapírok 209.404,916 korona 74 fillér. 5. Tárca váltók 842,350 korona 85 fillér 6. A részvényesek biztosított adóslevelei 8.820,000 korona — 7. Készpénz és az intézet követelése, a hitelezők követeléseinek levonásával 13.249,457 korona 21 fillér összesen 323.629,347 korona 57 fillér. Ezen értékekből 65·5 millió korona magyar értékekre esik.

Első Leánykihásító Egylet mint szövetkezet, Gyermek- és Életbiztosító-Intézet (Budapest, VI., Teréz-körút 40–42. Alapított 1863-ban). F. é. április havában 1,469.300 K értékű új biztosítási ajánlat nyújtott be és 1,233.400 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében 167.707 K 37 f. fizettetett ki. 1908. január 1-től április 30-ig bezárólag 6,285.800 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 5,416.500 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 540,403 K 16 f. és az intézet fennállása óta 12,938.289 K 07 f. fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

MÜLLER TESTVÉREK, BUDAPEST. = Vegyészeti gyár. Tinta, tus, aquarell és olajfesték gyártmányaik a legjobbak. =====

Nagyszombat sz. kir. város statusquo izr. hitközségének iskola-széke a népiskolájánál lemondás folytán megüresedett tanítói állásra pályázatot hirdet.

Az állás az 1907. évi XXVII. törvénycikk 2. és 3. §§-ában megszabott díjazással (1100 K törzsfizetés és lakbér) van javadal-mazva.

A megválasztott tanító köteles a reábízott osztályon kívül, a heti óraszám keretében, az egész ének- és tornatanítást is ellátni. Zenében jártasak előnyben részesülnek és tetemes mellékjöve-delemre számíthatnak.

Pályázati határidő f. évi május 31.

Az állás f. évi szept. 1-én betöltendő.

Nagyszombat, 1908. ápr. 28-án.

Dr. Frommer Ede,
isksz. elnök.

Hirdetmény.

Ezennel közhírré tétetik, hogy miután a **Magyar Királyi Pénzügyminiszterium** ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték (**XXII. s o r s j á t é k**) I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusítóknak árusítás végett kiadattak.

Az I. osztály huzása **1908. május hó 21. és 23-án** tartatik meg. A huzások a **Magyar királyi állami ellen-őrző hatóság** és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a huzási teremben. Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusítóinál kaphatók.

Budapest, 1908. évi április hó 26-án.

Magy. Kir. Szab.

Osztálysorsjáték Igazgatósága.

Lukács.

Hazay.

Uj kiadásban megjelenik
Stern Ábrahám
Ízrael története
I. és II. kötet.

A közép- és polgári iskolák
első és második osztályai
számára

Singer és Wolfner
könyvkiadóknál
VI., **Ándrássy-ut 10. sz.**

Angyal Kálmán
cipész-mester

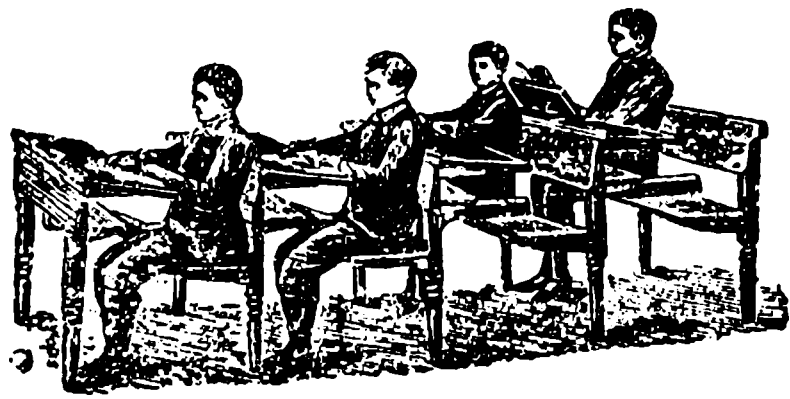
Budapest, VIII. ker., Józset-körut 19. sz.

Az igen tisztelt tanár urak becses
figyelmét van szerencsém felhívni,
saját gyártmányu cipőimre. E lapra
való hivatkozásnál, elküldöm in-
gyen és bérmentve árjegyzékemet.

A tanító és tanár urak
10% kedvezményben
==== részesülnek ====

**Vidéki megrendeléseknél a meg-
nem felelőt kicserélem vagy a pénzt
visszaadom.**

Feiwel Lipót utódai
BUDAPEST,
IX., Ipar-utca 5. szám.

Uj árjegyzéket 1908. évre
ingyen és bérmentve küldünk.

Legszebb Legjobb Legolcsóbb
PAP LAN **PAP** LAN **PAP** LAN

szőnyeg, függöny, pokróc, ágy- és asztal-
terítők stb. nagy választékban, olcsó sza-
bott árak mellett.

Gichner János ágynemű-, réz és
vasbutor-gyárosnál

Budapest, VII. ker., Erzsébet-körut 20.

Fióközlet Rákóczi (Kerepesi)-ut 86. szám.

Gyár: Kertész-utca 7. és 9. szám.

Árjegyzéket ingyen és bérmentve küld.

INGYEN!

**Sérvkötő, mülábak, műkezek,
műfűzők, támgépek, egyenes-
tartók, haskötőkről**

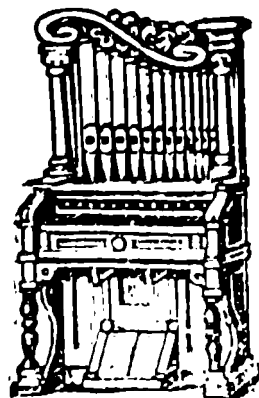
és az összes betegápolási czikkekről szóló nagy
képes árjegyzékünket bárkinek ingyen és bér-
mentve zárt borítékban küldjük.

Magyar orvosi műszertár

Budapest, VII., Rákóczi-ut 32. sz.

(a Rókus-kórházzal szemben).

Pontos címre és a vörös keresztre ügyeljünk.

Cs. és kir. sz. amerikai Cottage-szivólégrendszerű
HARMONIUMOKAT,
valamint európai rendszer szerint leg-
olcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa,
Budapest, X., Delej-u. 11. (Tisztviselőtelep.)
Részletfizetésre 8 koronától feljebb.
Tanerőknek és lelkésznek % engedm.

Pedálos harmoniumok mindkét rendszer szerint
és minden nagy ágban
pontos orgonaméretekkel templomok és szemináriumok
részé mint gyakorló orgonák.

Bérmentes szállítás az utolsó vasutállomásig.